Onsala i juli 1964.

Hej Björn!

Din fråga vem av brödernas som jag anser mest liknar din farfar kan jag inte svara på med ett namn utan vidare. Den kräver motivering. Jag tar för givet att frågan inte avser yttre likheter, ej heller livsåskådning. Den senare känner jag inte så mycket till hos bröderna. Mig veterligt har ingen av dem blivit religiöst påverkad i hemmet. Vi blev nog som barn för mycket tvångsmatade med en religion, som syntes oss alltför motsägelsefylld för att begripas. Som pojkar kom vi snart i beröring med 'vanliga' människor. I hemmet hade vi liksom en tyst överenskommelse att icke frondera ock göra våra föräldrar ledsna utan att ta tvångsmatningen som en övergående prövning. Vi diskuterade överhuvud icke de yttersta tingen med varandra, vad jag vet. Elden och svavelröken sökte vi däremot liksom turvis smita ifrån då detta var möjligt utan att väcka alltför stor uppmärksamhet. Stridigheter om vem som stod i tur att smita förekom.

Vår enda syster hade en svårare ställning. Hon sattes redan under skoltiden i hemarbete med småbröder och hushåll. Tiden blev knapp för henne att umgås med kamrater. Hon blev nog i viss mån isolerad under sin uppväxttid. Härtill bidrog kanske hennes auktoritetstro ock okritiska läggning inför den religiösa förkunnelsen. Hon kom tidigt att tjänstgöra som 'kantor' vid orgeln i missionshuset och kom därför att stå Far och missionsvännerna särskilt nära. Hon blev därvid religiöst påverkad och kom att omfatt

Abrahams, Isaks och Jakobs tro, uppblandad med den persiska av Zoroaster förkunnade läran om helvete och himmel, varom israelitterna David, Salomo och de gamla profeterna 1000 år f. Kr. icke hade hört talas. Deras ättlingar, som på 500-talet f. Kr., i samband med det gammaltestamentliga rikets upplösning bortfördes till Babylon, fick ju först där göra bekantskap med Zoroasters-Sarathustras förkunnelse om ett liv efter detta.

Din fråga avser alltså brödernas reaktionsmönster-fenotyperna. Likhet innebär jämförelse. Vi måste då först se på Far och därefter på bröderna-sönerna. Jag tror att enda sättet för mig att ge svaret på frågan är att göra några axplock ur min minnesbild från min barndom och uppväxttid, hur nu än den bilden kommer att se ut, förvanskad som den måste vara på grund av missuppfattningar, hörsägner, egen fantasi och åderförkalkning. Min mamma, mina syskon och icke minst miljön måste givetvis komma med i bilden. Den senare är för mig, i motsats till för mina bröder, i huvudsak förlagd till Djursdala.

Om jag skulle beskriva mitt barndoms paradis och dess närmaste omgivningar skulle jag säga ungefär så här: Tänk dig ett jättestort knotigt päron, drygt en km. långt med skarpt markerat huvud, lång avsmalnande hals ock tvärkrökt skaft. Klyv päronet på längden mitt itu. Kasta bort den halva som inte fick skaftet. Lägg den återstående halvan - snittytan nedåt - med grovändan vid sydspetsen av sjön Juttern. Rikta in päronhalvan så att halsen pekar åt sydost. Fruktens högsta del har en avfasning i norr som bildar en liten platå. Där ligger Djursdala kyrka. Flytta dig omkring och titta så får du se något vackert! I nordväst speglar sig en långsträckt vattenyta som sträcker sig in i Östergötland. Dæen är begränsad av höga skogbevuxna stränder. På ömse sidor om höjden där du står, öppnar sig djupa uppodlade dalgångar med tillflöden till sjön, i väster 'Stordiket', i öster 'Åa'. Den senare har ett för barn idealiskt djup, ½-1 meter. Där finns

kräftor. Till vänster (nordväst) nedanför platån ser du Marstads by och Lilla Vi prästgård. Till höger,i norr och öster,på de motsatta sluttningarna byarna Björksnäs,Hallersrum,Lindstorp och Klocketorp. I var och en av dessa byar har du mer eller mindre avlägsna släktingar på din farmorssida. I sydost vid päronets skaftkrök, 'Kröken',skymtar till vänster Djursdala by,denna typiska kvarleva från tiden före skifteslagarnas tillkomst. Rakt över och bortom skaftet ser du storaskogbevuxna höjder. På högsta toppen ligger ett f.d. kaptensboställe Ungstorp,skymt av lönnar. Det är socknens högsta höjd med en fantastisk utsikt över andra socknar. Jag inbillar mig att gården har något sammanhang med de två ätteköldarna,som invändigt pryder Djursdala kyrka. På hitre sluttningen ligger bondgården Högerum. Där bor mitt livs första stora kärlek,Ebba. Hon är tre år äldre ock går redan i storskolan. Hon vet inte om att jag älskar henne. Får aldrig veta det. Nästa år kommer jag av en händelse att en gång få bära hennes matsäckskorg från skolan nedför backarna. Det är allt vad jag kommer att få ut av den romansen. Det är bra lite. Till vänster om Ungstorp tycker jag man kan se ett backkrön. Till vänster om detta ligger vår kohage med ödegården Granstorp,som på stora huset har en sån där svale utefter hela långsidan som Gustav Vasa hade i Dalarna på en tavla. Några hundra meter bortom Granstorp ligger en liten backstuga som heter Baggetäppa,ett blivande tusculum för Martin och hans ättlingar. Baggetäppa ligger inte så långt från vår kvarn,vars stora hjul drivs av vattnet från den fisk- och kräftrika 'Dammen', varifrån 'Åa' närmast kommer. Från platån där vi nu står leder vägar till de omtalade byarna.Vägen till Djursdala by löper på päronhalvans ryggås. På sluttningarna där päronhuvudet övergår i halsen ligger på vägens västra sida GÅRDEN. Den är inte av skånetyp. Att kalla de sluttande åkrarna för 'fält' skulle tyda på ett högfärdigt sinnelag. Det vore därför inte korrekt att här citera skalden i Vimmerby Tidning: 'Uppå Smålands fält magra oxar gå,plöja jorden snällt

mager skörd att få....'. GÅRDEN är utflyttad från 'Herrgårn' i byn. Varför den senare kallas så,vet jag inte.[1] Där residerar emellertid Mors närmaste bysläktingar , 'Nilsjonsasagust och Krestin'. Dom är halvfrälsta eller religiöst oskyldiga och har säkert inte genomgått någon 'kris' för att bli helfrälsta. Gissar att Mor räknas till den gruppen. Våra närmaste tjocka släktingar är eljest Morbror Johan och 'Krestin' i Ingebo,en liten fattig,stenig bondgård ½ mil norr om kyrkan.

Hur Far och Mor kom över GÅRDEN vet-- Martin. Bör åtminstone veta. Varken du eller din pappa är ännu födda men det hindrar ju inte att vi på låtsas går ner och tar en titt tillsammans. Vi lämnar kyrkan,som du får läsa om,när så där vid pass 50 år har gått. Bakom oss har vi skolhuset. Där bor kantorn,tillika lärare i storskolan. På kyrkbacken syns inga rester från stocken eller skampallen,som för inte så många IO-tal år sedan utgjorde söndagarnas Tv.[2] Större delen av socknen samlas dock fortfarande här på söndagarna,inte för att höra på prästen utan för att få del av dagens 'on dit'. Prästen är en hedning,som läser upp sitt från kuttingen hämtade papper på I8-20 minuter, inklusive det på papperet skrivna ordet 'Slut !' Därifrån talesättet 'Å slut sa Jössdale präst!'

Vid vägskälet t.v. bor fröknarna Jenny och Ida Lindbeck. Båda ärnästan halvfrälsta. Den förra är lärarinna i småskolan,den andra svarar för posten i socknen. T.h. passerar vi skollärarens välskötta trädgård,som lockar syndiga skolpojkar i fördärvet bl.a. min bänkkamrat Axel i Fallemo. Han hade på mig ett mindre gott inflytande,som förde mig i fördärvet. Där trädgården slutar ligger på höger hand 'fattistuva'. Där ligger socknens fattighjon,gubbar och käringar i samma rum Dom, som orkar,skriker och grälar. Tilda,som är föreståndersk a,kommer in ibland. Då blir det tyst. Tilda är inte snäll.Hon är dessutom syndig och har lockat skolläraren i fördärvet.Denne är familjefader med två stora pojkar. Han har icke aktat för rov att göra Tilda med

1) Sannolik plats för den en gång enda gården, varifrån byn bildats genom uppdelning på "herrgårdsättingar."
2) Ett slags "Tuggummi för ögonen" som du får göra bekantskap med i framtiden.

barn. Vi passerar fattigstugan och ser nu t.h. päronets högsta puckel.Det är vacker kuperad hagmark,bevuxen med ~~vacker~~ löv- ock barrskog. Den heter 'Lund' och är vår speciella lekmark. David, Gustaf Danielsson i skolan,Jösse Holmér[1] i prästgården m.fl. har infört en lek som heter indianer och vita. På bortre sidan stupar 'Lunnsberget'lodrätt ned. Det var här som vikingarna störtade sig utför när dom blev för gamla. Ovanför berget växer liljekonvaljer, gökabyxer (primula), blå- och vitsippor. Nedanför finns ett grävlingbo. Det är sant,för jag har för inte så länge sedan sett en grävling på väg ut. I Lund kommer vi att ha vår mjölkko på sommaren då vi fått arrendator. Här innanför 'grinna' vid den där stora björken kan du då se din farmor,som sitter och mjölkar. Vi lägger lite gröpemjöl vid björkstammen för att 'koa ska stå still'. När gröpet är slut,får jag klia 'koa' mellan horna. Kanske vi får höra samtidigt att dom ringer helgafton i kyrktornet. Då är det stämningsfullt!

Nu går vi ner för backen. Från grinden mellan två lönnar ser du manbyggnaden rakt fram ~~fram~~på ett avstånd av 6-7 meter.T.v. ligger på sluttningen en välskött fruktträdgård. T.h. skymtar lagårdsbyggnaden nedanför backen och där bortom smedjan. Omedelbart t.h. om oss ligger visthusboden,'boa',med gaveln alldeles intill vägen. På byggnadssättet och det gamla virket kan man se att'boa' är mycket äldre än övriga byggnader och att den måste vara ditflyttad från byn eller åtminstone från en annan gård. Bakom hörnet(norr om)på 'boa' går den branta körvägen ned till lagård och åkrar.När det kommer bilar en gång i framtiden får dom inte ha det på det sättet. Och det kommer kanske inte att dröja så länge,ty redan om 8-9 år framåt,närmare bestämt år 1907,kommer dom att på prov sätta in en sådär bilmaskin i Stockholms droskpark och sedan dröjer det väl inte så länge förrän vi har dom här. Det där jämna dunkandet som du hör nu är tröskslagorna som är i gång. Det bör vara minst

[1] Blivande riksidrottstränare.

två man för att hålla takten, precis som släggorna när man borrar i sten.

Nugår vi in genom verandan. I förstun('färsta') står en enmans-brandspruta och en 'förtiskenkanna'. Dörrar t.v.och h. Trappa upp rakt fram. Genom dörren t.v. kommer vi in i ett stort rum,som upp-tar halva bottenplan. Det heter 'stuga'. T.v. innanför dörren står den byrå som Mor enligt sed fört med sig i boet.Ovanpå byrån står ett av Far tillverkat bokskåp. Det innehåller i huvudsak biblar, psalmböcker,Rosenii dagbetraktelser och Starbecks Svensk Historia. Ovanpå bokskåpet under taket sticker delvis fram två långpipor från den tid Far rökte och ett björkris för husaga. I rummets sydöstra hörn står en utdragssoffa,som rymmer 2-3 ungar. Mitt på rummets södra gavel står orgeln. I sydvästra hörnet åter en utdragssoffa, för Mor och Far. Mitt på norra gaveln en öppen spis flankerad av två dörrar,t.h. den som vi kommit in genom, t.v. dörr till köket. Mitt i 'stugan' står ett stort runt bord med pinnstolar. Mellan bordet och föräldrasängen hänger på en krok i taket en stor vagga. Där ligger alltid ett barn. Vi går ut i köket. Detta domineras av en stor öppen spis med bakugn till höger. ~~Det kommer inte att dröja länge förrän dom kommer att mura in en modern grej här som kallas järnspis~~. Uppe på spiselhyllan, utom räckhåll för oss, ligger svaveltändstickor så farliga, att du inte ens får ta i dom. T.v. på kökets västra långsida står först ett stort skåp.Vid det närmaste fönstret en utdragssoffa för pigan och Anny. Vid nästa fönster ett stort matbord.I nordvästra hörnet vattenså och spänner. Det är bara att dricka när man är törstig. Du ser den där stora vattenskopan vid såkanten. Pånorra köksgaveln ser du dörren ut till kökstrappan. I nästa hörn t.h. om dörren står åter en utdragssoffa för 'ommöblering' av ungar och för tillfälliga gäster som man inte behöver krusa för. Vid soffgaveln en dörr som leder in till kammaren. Om du tittar ut genom köksdörren så har du bara några meter till brunnen

1) Nu i min ägo

2) t.g.r.

2/ Vaggan är en båtformad, flatbottnad tvättkorg av flätverk.
Längd c:a $1\frac{1}{2}$ meter. Höjd över golvet omvänt proportionell mot barnets ålder, inom vissa gränser. Bra gunga i föräldrarnas frånvaro.
Om ordinarie vagginnehavare anses för späd för att deltaga i gungningen kan han utan risk för att efterlämna doftande märken placeras i föräldrarnas dragsoffa. Den späde är lindad upp till armarna som som en egyptisk mumie för att växa rak och är i det närmaste orörlig. Han kan bara röra litet på armar och huvud samt skrika och göra i blöjan i den mån utrymmet räcker till.

med den där stora svänggrejen med stång och hink. Vi har det bekvämt och behöver i allmänhet inte gå ut med disk- och slaskvatten. Det är bara att öppna fönstret vid matbordet!

I kammaren bor den av oss avgudade snälle drängen Konstan med sin gamle far, 'Färbror'. Fast på vinterkvällarna vill Färbror helst sitta på den fasta väggbänken vid bakugnen i köket och värma sig. Han är gårdens smed och jag får ibland hjälpa honom och dra blåsbälgen. Han kan berätta 'hiskeliga' historier om vargar,spöken,rå, och nattmaran. Den senare rider hästarna på nätterna så att de står svettiga på mornarna i spiltorna. (Vädring och luftväxling ~~på den tiden var ett okänt begrepp~~. Den goe värmen var värdefull~~are~~.)

Nu går vi upp för trappan vid 'förtiskenkanna'. Under trappan finns en garderob — husets enda! Där uppe finner vi en våningsplan identisk med den nedre. T.h. salen mitt över'stuga'. Där tronar på ett bord husets porslin,glas 'silver'och prydnadsföremål.På den öppna spisens hylla står två delvis förgyllda gipskattor. På väggarna ett porträtt av Jesus med törnekrona, ett av en'broder i Kristo',Welin, samt kungafamiljen där Wilhelm i kortbyxor är den yngste. T.v. innanför dörren står en av Far tillverkad finsoffa i Karl Johan och vid södra gaveln den av Far till boet medförda byrån,liksom Mors försedd med lönnlådor. Förutom att vara förrådslokal fyller 'salen' två ändamål näml. plats för aga av Far då han kommer hem och serveringslokal vid kalas som förekommer si så där vartannat år på sommaren. Över kammaren där nere har vi 'lillkammarn'här uppe. Där bor snälla Mormor. Mitt över köket har vi 'långkammarn'. Där har Mor sin vävstol,spinnrock,kardor och en massa saker. Men snart får hon flytta över dessa till vinden över 'boa'. Far skall inreda långkammarn till snickeriverkstad och hobbyrum åt oss. Han är fullt utbildad snickare och kan f.ö. allting.Han lär oss göra kälkar,sparkstöttingar,vagnar,träcyklar,skidor,skridskor,metgrejer m.m. Han lär oss fiska,simma,köra häst o.s.v. Ytterligare en trappa leder upp ti

vinden. Där har vi kläder i taket och frukt på golvet. När det är skorstenseld dundrar det i hela huset. Far springer då dit upp med brandsprutan och han ser rädd ut.

Låt oss se vad husets innevånare har för sig en vinterkväll år 1899. Klockan är vid pass 8,00 em. eller som vi kommer att säga i framtiden 20,00. Far är borta. Folket har fått kvällsmål och Mor har slutat kvällsdisken. Drängen och pigan med var sin ljuslykta är i lagårn och ger nattfoder. 'Färbror' har gått och lagt sig i sin kammare. Martin sover i vaggan. Det är snart läggdags för allihopa. Framför brasan i den öppna spisen i 'stuga'sitter Mor,Mormor och de fyra äldsta ungarna. Det är kallt ute och drar ihop till snöstorm. Det värmer härligt från spisen men kyler i ryggen från rummet.Vinden tjuter i skorstenspipan och ger då och då en stöt nedåt så att det det ryker in. Det brummar ibland men det är ingen fara för skorstens-eld,ty det blev nysotat innan Far reste.Men man måste ändå se upp ty det smäller i tjärvedskubbarna och brinnande kol skjuter ut på golvet. Tar det eld så brinner huset ner.Lampan i taket över bordet är släckt. 'Förtisken' kostar pengar. Spisen är lackerad i ljus grå-blå vacker färg i vilken här och där en ströppelborste med mörkblått förts av en skicklig hand och åstadkommit en konstnärlig ornamentik. Men lackeringen har över hela spisen svåra skador. Ett av oss barn frågar hur de skadorna har uppstått. Mor berättar och vi lyssnar andäktigt. Den i detalj skildrade händelsen är i korthet att Far var borta på resor. Drängen med oxarna hade inte hunnit hem från vedkörning i skogen. Enda hemmavarande manfolk var 'Färbror' och han kunde knappast räknas dit.En tattarefamilj hade kommit åkande och krävde natthärbärge.Mor och barn blev utkörda i köket. En tattarunge hade hittat Fars lackstång,som tydligen hade berett honom både sysselsättning och nöje vid spisen. Då Mor senare skulle avlägsna bomärkena följde spislackeringen med.Mor fick känna på hur det kunde vara för

en ensam kvinna att ansvara för gården. Ur Fars almanacka från 1899 kan vi läsa hans inskrivna reslista detta år. Under årets 12 månader står det'Hem'för följande antal dagar per månad i ordning: 17,7,1,10,3,8,0,4,9,10,11,11. Det gör summa 91 dagar under året, restid inräknad i dessa.

Brasan i den öppna spisen har brunnit ned. Glöden falnar. Husets innevånare har krupit till kojs. Något tjat på ungarna att gå och lägga sig behövs inte. Det sköter kölden och mörkret om. Snart sover huset. Inte ens tomten är vaken. Om jag minns rätt är han inte ännu född. Men nu trampade jag i klaveret. Det var ju Viktor Rydberg som var tomtens pappa och han är död sedan fyra år tillbaka. Jäkla Jenny!

När vi vaknar vid 7-tiden nästa morgon har verksamheten på gården pågått i två timmar. När vi tittar ut genom de rimfrostbelagda rutorna ser vi att snön har blivit instängd mellan gärdesgårdarna på päronryggen så att endast störarna sticker upp. Vägen,'Körkgatera', är varken kör- eller gångbar. Men frampå förmiddagen får du se och höra något som du inte glömmer. Först ett barnskrik:'Dom kommer, dom kommer!' Tio par oxar i rad rör sig på oxvis långsamt framåt. Vid varje par pulsar en bonde eller hans dräng utstötande oxrop och svängande sina oxpiskor. Det är stora byplogen som röjer väg till kyrkan. På en bräda i plogspetsen sitter en bonde bakom skalmoxarna och bara mår —— den avundsvärde! Hur har han burit sig åt för att få den platsen?

Vintern är lugnets och vilans tid för gården. Att folk, utom barn, skall stiga upp och börja arbetet kl. 4,00 på sommaren och kl.5,00 på vintern hör till anständigheten även om det inte skulle finnas så mycket att göra som brådskar. Utomhusarbetet består i hemkörning och huggning av ved för året,gödselkörning,skötsel av djur,slagtröskning samt reparation och nytillverkning av vagnar,

kälkar och 'maskinpark'. Det senare sker i snickkarekammaren mellan fårkätten och logen samt i smedjan. Gårdens djurbesättning består av 4-5 mjölkande kor,kalvar, c:a 15 får,en häst ,ibl. med föl, ett par oxar samt grisar och höns. Kattor inomhus,i lagård och visthusbod hållre rent från råttor. Till husdjur utom kattor kommer helt odresserade loppor och löss,varom mera nedan under kap. hygien och hälsovård. Innomhusarbetet vintertid består i beredning och tillverkning av ullgarn vid spinnrocken,mattor,vadmal och linne vid vävstolen efter föregående behandling med kardor och skäkta,sömnad och lagning av kläder och strumpor o.s.v. Nytillverkning av kläder utfördes av vandrande skräddare och gesäller,vilka man hade inackorderade under 1-2 veckor. Detsamma gällde nytillverkning av ~~nya~~ skor. Skoreparationer gjordes dels i hemmet av Far,dels av 'Färbror',dels av Anders i Djurstorp på andra sidan 'Åa'.

Man är ~~ingalunda isolerad från Vimmerby Tidning~~ ingalunda isolerad från yttervärlden. En gång i veckan kommer Vimmerby Tidning. Att ett större parti brännvin enl. annons i denna avisa av 9/12 1892 kunde köpas för 65-68 öre litern hade vi ingen större glädje av. Brännvin användes dock vid tillredning av vissa mediciner för folk och fä. Genom'lokalpressen'är man väl underrättad om vad de har för sig i granngårdarna. Lokalpressen representeras av fattigstugans hjon som är'gångbara'. De vandrar enligt egen uppgjord turlista till socknens gårdar för att få mat och matsäck. Ett dyligt besök kommer som en 'glad överraskning' och varar tills eftermiddagskaffet eller kvällsmålet har serverats. Vad man då inte vet om den familj som hjonet senast gästade har inget nyhetsvärde. Respekten för lokalpressen är stor. De hjon som inte är'gångbara' får pigan eller vi barn besöka. Efter höstslakten och julbaket skall var och en (enligt Anny)ha en vörtlimpa,en saffranskrans,ett stycke färskt fläsk,en grynkorv,en fläskkorv samt palt förstås.

Vi ungar har alltid svårt att få tiden att räcka till.Arbetet på

gården måste följas och tusen saker på långkammarn väntar på sin fullbordan. Varje nykonstruktion måste prövas. Men varje medalj har en baksida. Och den heter i det här fallet söndag. Då skall man vara 'i stillhet' ty annars blir Gud arg. Och inte nog med det. Man skall ha finkläder på sig, vara tvättad i ansikte och om händer och ha vattenkammat hår. Det är hårda bud! På söndag efter kyrkdags kan det hända att Mor på allmän begäran sätter sig vid orgeln och sjunger. Hon kan en sång med ackompagnemang därtill. Att hon på grund av dövhet inte hör att hon både sjunger och spelar falskt har ingen nämnvärd betydelse. Vi ber om 'da capo'.

Men nu slutar Mor. Hon skall besöka 'Krestin' i Herrgårn. Anny får följa med och vi lämnas ensamma med många förmaningar om gott söndagsuppförande. Fåfäng gå lärer mycket ont, är en gammal regel redan då. Dom där långpiporna ovanpå bokskåpet hade länge stuckit oss i ögona. En tidigare utförd rekognosering hade fastställt befintligheten av en påse röktobak i en av byråns lönnlådor. Indianer ock vita rökte ju fredspipa. Varför inte? En pipa kom ned och stoppade full med tobak. På svaveltändstickorna i köket var ej en tanke, men det brann i spisen. Fredsarbetet kom i gång och pipan vandrade laget runt enligt ritualen. Indianerna började snegla på de vita och tvärt om. Det kändes så underligt i skalpen och ansiktsmaskerna nedanför började anta en grågrön färgton. Den underliga känslan spred sig nedåt mot magen. En efter en började 'tala med tungor' och snart gick vi samtliga ned för räkning och kräktes. Just då kommer Mor tillbaka!

Den närmaste följden av Mors inträde på arenan är höljd i glömskans dunkel. I vanliga fall tillämpade hon ståndrätt. Denna enkla o och uråldriga metod framstod för oss som naturlig och rättvis. Straffet kom omedelbart på brottet. Den kroppsdel som träffades var den som låg närmast till. Delinkventen hade på det sättet en viss möjlighet att dölja mera känsliga kroppsdelar. En liten stund

efter avbasningen hade man bara att slå armarna om hennes hals. Hon smälte då som smör i solsken. Och så var det klart till nästa gång. Men detta fall var nog mera kompliserat. Kanske klarade vi oss från ståndrätten på grund av vårt illamående. Men vi hade på känn att förseelsen var allvarlig. I så fall skulle straffet utmätas av högsta instans—Far. Vi stod under rapport!

Den lojalitet och sammanhållning mellan föräldrar, som måste finnas för en konsekvent och god barnuppfostran var hos Far och Mor utmärkande egenskaper. Från båda håll kom ofta frågan: 'vad har Pappa resp. Mamma sagt om den saken?' Det finns nog därför ingen av syskonen som uppfattat Mors rapporter till Far som skvaller, då hon inrapporterade en svår försyndelse eller alltför många samlade små.

Glädjens höjdpunkt stod för dörren då Far väntades hem. Han var den verkligt goda lekkamraten, som Mor sällan hade tid att vara. ~~Han var den verkligt goda lekkamraten~~ Han var den store läromästaren och berättaren om omvärlden. Och ändå visste man att andra dagen efter hans hemkomst skall visa om och i vilken utsträckning Mor har rapporterat. Ett skuggande moln drog alltså över skyn den dagen. I pipfallet var läget utan vidare 'klart.' Man visste också att man inte behövde bli ensam. Ritualen skulle genomgås av alla medverkande i tur och ordning. Eljest var jag nog tyvärr ofta ensam. tillvägagångssättet var följande: Far tog björkriset (längre fram rottingen) i ena handen och gossen i den andra. Färden ställdes upp till salen. Far sätter sig på finsoffan innanför dörren. Man får kort och gott veta att man syndat mot Gud, mot Mor och mot syskonen Inga detaljer, inga frågor. 'Knäpp ned byxorna!' Varsamt får man lägga sig framstupa över Fars knän. Riset sätter i gång. Beslut och handling att inte skrika måste snart åtskiljas trots att bröderna står där nere och 'tjyvlyssnar'. När stjärtsvedan blir för jäklig finns inget annat att göra än att skrika och vråla. Man ligger som i ett skruvstäd. Far har högra benet som lås över mina. Men allt har en ända!

Man får falla på knä vid finsoffan och be Gud om förlåtelse. Stående ber man far om samma sak. Far räcker handen och suckar till Gud. Vi går ner. Där ber man Mor om förlåtelse och den eller de syskon man syndat emot. Hos någon av de senare kan stundom ses en skymt av eftertankans kranka blekhet,då förlåtelsebönen åtföljes av en speciell blinkning som innebär 'du skall se mig vid Filippi!' För Fars vidkommande är ett streck draget över det hela som om det aldrig hade funnits. Det roliga kan börja!

Om vinterhalvåret kunde betraktas som lugnets och den relativa vilans tid så var sommarhalvåret så mycket jäktigare. Förutom ordinarie skötsel av huset med matlagning och disk tillkom utspisning av tillfälligt anställd personal,skötsel av icke betesgående djur,mjölkning av kor på bete drygt 1 km. från gården,smör- och osttillverkning resor till staden för försäljning av smör och ägg samt utearbete av fruntimmersnatur. Dit hörde räfsning av hö- och sädesåkrar,'upptagning bakom lien,lingon-och körsbärsplockning,inläggning,syltning och torkning av bär och frukt,potatisplockning,stärkelseberedning etc. På hösten kom slakten med korvstoppning och paltkokning,nedsaltning och rökning av kött,fläsk och korv,inkokning av syltor m.m. Härtill kom skötsel av sjuka ungar,tilltagande dövhet hos Mor och en nära nog ständig grosses.

Detta var din farmor! Men så var hon också ett sjusärdeles fruntimmer. Hon var kunnig och 'flyhänt' till det otroliga.Är det att undra på om hon någon gång tyckte att Far borde stanna hemma några dagar längre än som blev fallet? Är det att undra på att hon blev utsliten i sin bästa ålder?

I längden kunde detta icke heller fortgå. Far måste se sig om efter en arrendator. Hur många år Mor ensam måste sköta gården vet jag inte.Någon'stans' omkring sekelskiftet blev en arrendatorstuga uppförd. Arrendator anskaffades ochMors arbetsbörda blev lättad. Vi levde dock alltjämt i självhushållets tidevarv. Häst- och oxstallet in-

reddes till undantagslagård för oss. Där hade vi ,liksom efter inflyttning till Vimmerby ännu vid tiden för min studentexamen,en mjölk- och en slaktko,grisar,höns och får. De senare gick tillsammans med arrendatorns. Den första mjölkkon i Djursdala bar det vackra namnet'Lilja'. Det gjorde hon sig inte förtjänt av. Hon var ilsken på folk i allmänhet och farlig för barn i synnerhet. Hon fick därför bära sitt kors i form av en gavelförsedd bräda som hängde på hornen framför pannan.Hon kunde bara se rätt ned. Hon tog inte varning av detta straff och dömdes därför till döden trots att hon mjölkade bra. — Som kompensation för den minskade arbetsbördan med jordbruket fick din farmor en alltmer svällande barnskara.

Din duktiga farmor hade ett gott påbrå. Enligt Martin odlade min Morfar bl.a. lin. Detta bereddes av Mormor till linne och av tårullen vävde hon vadmal, ~~som av Morfar~~ Produkterna avyttrades i Stockholm,dit han företog en resa en gång om året. ~~med oxar~~ Afförsmas huvudobjekt bestod av levande oxar som uppköptes under vägen (oxdrefe). En sådan resa bör ha tagit mera än en månad i anspråk. Övernattning i kristfälliga nattkvarter, kanske i våta filtar på eller under vagnen bidrog väl inte till att förlänga hans liv,som i övrigt förkortades av tbc. Dödshändelsen med lungblödning lär vara det enda minne som Mor hade från sin far. Han hade då hunnit göra så goda affärer ~~sälja så mycket vadmal~~ att han hade köpt till en av granngårdarna i Orremåla. Tidpunkten för hans 40-årsdag ~~giftermål med Mormor och hennes~~ början av Mormors änkestånd kan läsas på spiselgjutjärnshällarna som nu pryder Ragnars Boda.

Den unga änkan,din farmors mor,fortsatte jordbruket på de två Orremålagårdarna och uppfostrade tre söner och en dotter. Joan,bonde i Ingebo,Anton,skollärare i en grannsocken,Alexander,skollärare i trakten av Linköping och din Farmor. Av dessa var Anton prototypen för August Bondessons 'Chronschoug'. Att se och höra honom var obetalbart. Om du tänker dig månen då den är fullt och röd och förser den med ett par framstående buskiga knävelborrar så har du ansiktet. Den stora, feta,spända kroppen satt nedanför. Högljudd,glad,myndig,undervisande

och fryntlig! Hans allt överskuggande intresse var sonen Valdemar, bärare av teknikens stora under. Valdemar studerade till lokförare. Morbror Antons tal gick i presens(som du här kan se med kvarstående intryck på hans systerson),späckat med 'alltnog','nåväl' och 'nota bene'. Men när han skulle bevittna med sin namnteckning blev han tyst. Först sträckte han på sin kroppshydda,lutade sig sedan framåt med ett stönande,stödde vänster arm mot bordet och började med den högra cirkla över papperet. När luftsvängarna var färdiga sattes de på pränt ochdet blev en namnteckning som du inte kan förfalska!

Mormor var,av vad jag minns,tyst,lugn,snäll,rar och klok. Av hennes konversationsbidrag kommer jag mest ihåg:'Barn låt maten täppe mun!' och 'Huvevärk ska ätes bört,magverk ska svältes bört.' Hur dan var Morfar? Mormor led under många år av svår astma. Hon inhalerade röken från ett illaluktande pulver som tändes på. Då hon skulle i graven hade prästen i Lilla Vi glömt bort att han skulle jordfästa. Jag hittade honom på åkern där han gick och plöjde med sina stutar. Han släppte stutarna fria från plogen,sprang in och tog på sin svarta prästkappa. Den lösa-en gång vita-prästkragen tog han i näven och knäppte under vägen. Icke utan stolthet återkom jag till Mormor och de sörjande försadd med präst även om dennes stövlar var mycket leriga.Vi hade kört den långa och backiga vägen från Vimmerby. Frid över Mormor! Hon var den första människa som lät mig smaka sötman av att tjäna pengar. Jag fick'12 skylling' för att jag sågade och högg 1/2 famn ved åt henne,troligen år 1903. Hon eldade med egen ved på sin kammare.

Hur var den mat som Mor bestod omkring sekelskiftet? Jo,den var för den tiden god och närande. Frukosten har jag dåligt minne av. Förmodligen bröd och mjölk eller rågkaffe.Smör och ägg serverades i varje fall inte. Det måste säljas. "Om jag hade alla pengar för det smör och de ägg som jag sålt för '12 skylling' kullen så vore jag rik",

Vad hon fick för smörat hon hellet er nöjd minne.

brukade Mor säga. Smörersättning i vardags var smult dvs. salt fläskflott. Påmdiddagsbordet kl. 1200 stod skinnpotatis och bröd. På tenntallriken lade Mor upp en bit sovel till var och en,stora som små. Devanliga varianterna var sill,salt fläsk,salt kött,salt fläsksylta,kabeljo,rökt korv,grynkorv,palt och kroppkakor. De två senare rätterna var läckerheter ty mitt inuti fanns starkt pepprat fett. Som efterrätt serverades fruktsoppa,välling eller krösamjölk. Tjockpannkaka stod på gränsen till kalasmat. När korna stod i sin och det var ont om mjölk,bestod mjölkersättningen av sirapsvatten. Färskmat förekom endast i samband med slakt ochdå vanligen i form av köttsoppa. Den var kokt på ben och innehöll inga egentliga kött- eller fläskbitar. Köttet och fläsket på benen var i huvudsak omhändertaget till sylta. Däremot fanns i soppan korngryn,morötter och kålrötter. Köttsoppa var nära nog kalasmat. Rotmos var en omtyckt sak. På vintern hände det att gårdfarihandlande från Västervik kom med färsk strömming. Den koktes. Tre per man. Svagdricka förekom,särskilt vid jultiden. Rågbrödet var gott. Det bakades i stora mängder och blev med tiden hårt och ibland mögligt. Hårdheten var bra för tänderna. Omdessa var dåliga som hos Mormor och'Färbror' kunde det blötas upp. Möglet sades vara bra. Det blev man'stärk'av. Därför har jag än i dag ingen särskild motvilja mot mögligt bröd. Kl. 5 em. var tiden för kaffe.Till detta fick man sammalet dvs. blandat vete- och rågmjölsbröd. På sommarhalvåret skulle kaffet bäras ut till de åkerarbetande. Kvällsmålet, kl. 7 em. på vintern och kl. 8 em. på sommaren bestod så gott som alltid av slätgröt (svartgröt),rågmjöl kokt i vatten. Till detta mjölk eller vid mjölkbrist sirapsvatten. Grötfatet ställdes mitt på bordet. Mjölken tilldelades i vars och ens tallrick. Med egen sked tog var och en först ett grepp i grötfatet. Gröten fuktades därefter med vätskan i egen skål innan den stoppades in i ansiktet.Vid paltkokningen efter slakt och vid raggmunkskalas

efter den stora potatisplockningen var det fri ätning och tävling i vem som kunde lägga in mest. (Djursdala var känd för bra potatis. Det hette: 'Djursdala ~~potatis~~ pära buk' och 'Vimmerby kringlor' liksom Södertälje samt 'Vimmerby pilsner' förstås, vårt lands dåvarande bästa tack vare den tyske bryggmästaren Hagen.) ~~Mor hade beträffande oss barn ett litet mutsystem~~ Förutom ordinarie måltider förekom det ä dä ett slags extraför plägnad som kan betraktas som ett litet mutsystem som Mor hade för att göra oss snälla. När hon skulle gå in i visthusboden och fick se någon ensam ättling i närheten såg hon sig ostentativt omkring för att övertyga sig om att ättlingen var ensam. Hon gav sedan ett tecken att man skulle skynda sig. Inkommen fick man skära och äta av de i taket hängande skinkorna och korvarna. 'Boa' skulle lämnas med största försiktighet. Man trodde sig vara ensam 'gynnad nation' . Alla bröder har upplevt detsamma, i fortsättningen i det låsta skafferiet i Vimmerby.

Även i ladugård och stall måste sparsamhet iakttagas. Korna fick i huvudsak råg- och havrehalm. Den senare var 'halvhö' och utgjorde höersättning. I en havreåker växer alltid ogräs som följer med vid skörden! Rent hö fick endast hästen vid nattfodringen och de kalvar som skulle slaktas. Hästens foder var eljest hackelse dvs i en trärännna på fötter kortskuren halm (med kniv på gångjärn). Halmen fuktades med vatten och blandades med havre och något mjöl från 'slösäd'. Den färdigblandade rätten kallades 'sörpe'. Oxarna som skulle dra fick halm blandad med hö. Fåren på kätte fick asplöv och bark från grenarna samt halm. Lövtäckt hörde till skördearbetena.

Maskinparken för jordbruket i min tidigaste barndom bestod av en järnskodd träplog, träårder, med järnskodd bill, harvar med träpinnar av ek, en ny harv med järnpinnar (egen tillverkning), en träsladd med stor sten på samt en vält dvs. en 2-3 meter lång, tjock ekstock med järndubbar i ändarna som möjliggjorde att den kunde rulla bakom oxarna. En bräda med fotsteg och stag ~~var stödd~~ fäst på skalmstången och liksom denna öglad på järndubbarna ~~och skalmstången~~ möjliggjorde så att den körande kunde dels utgöra tyngande 'sten', dels sitta och må. (Öglelagren smordes sällan, ratt i usen undstirt kunde fotstätta mot drängen gjorde och var han befann sig) Handredskapen var skodd träspade,

dynggrep med träpinnar,två- och tre grenad hötjuga i naturligt vuxen björk,handräfsa med träpinnar,upptagningskrok(skära) samt potatishacka och lövkniv. För trösk tillkom slagor,sädesskyfflar av trä, siktvannor och måttkärl av trä från 1/2-kappe upp till tunna. För träarbete hand-, hugg- och skrädesyxa, grov-, och finsåg samt hammare, knip och tång. Som spik användes träpinnar eller, då större styrka krävdes, i smedjan tillverkade järnbultar.Borrhål upptogs med glödgad järnpinne.

Tillverkning och under håll av denna maskinpark inkl. arbetsfordon hörde till vinter-arbetet. Järn, sågblad,fil, finsele och lättvagn(trilla och gigg) utgjorde i huvudsakdet som hörde till köpegods.

Men den tekniska tidsåldern var på väg. Ångvisslorna började höras både här och var. Från sågar coh snickerifabriker kom både ohyvlade och 'hyfsade' bräder Vi fick omkring sekelskiftet både arvikaplog av järn ,fabriksframställd-visserligen mjuk-järnspik,linor moderna högafflar och dynggrepar samt icke minst tröskverk. Att få 'köra' de vid tröskverksvandringen uppbundna oxarna, dvs. hindra dem från att stanna, var ett ärorikt förtroende för en 7-åring. Barfota i den tilltagande höstkylan kändes det underbart att få trampa i den mjuka, varma oxspillningen.

Hygieniska begrepp var givetvis annorlunda än i våra dagar. Folksjukdomen tuberkulos hade dock börjat bekämpas, främst genom upplysning. Almanackan för år 1901 innehåller inte mindre än 12 sidor om 'Upplysningar och råd till förekommande av tuberkulos och lungsot'. De bör ha bidragit tillatt man så småningom upphörde med att äta gröt ur samma fat. Bakterier i allmänhet var däremot ett okänt begrepp för de flesta. 'Lite lort rensar magen' är ett uttryck som användes än i våra dagar. Även här kom almanackan med upplysning och råd till bättre förhållanden. I 1901 års almacka varnas för grävda brunnar utanför husknuten och rekommenderas borrbrunnar på större avstånd från huset och fria från slaskvatten som kastas ut. Att ligga vid

Att ligga vid vår grävda brunn utanför köket och betrakta alla de insekter och smådjur som flöt på vattnet och krälade på brunnsväggar av sten och trä var ~~en~~ som att uppleva en annan värld! Almanackan- utom Vimmerby Tidning- den enda profana skrift som stod till buds, hade tydligen blivit läst. Den gamla brunnen och fylldes igen och hushållsvatten hämtades i fortsättningen från brunnen nedanför backen vid lagårn. Att kreaturens föroreningar vid vattningen sipprade ned i den brunnen stod det ingenting om i almanackan.

Mor var allmänt känd för att hålla strängt på renlighet. Rent innebar emellertid att man inte såg någon lort. Att använda gaffel utom i den heta grytan var herrskapsfasoner som inte hörde oss till. Matbesticket bestod av kniv och sked, den senare vanligen av trä. När Mor 'lade för' använde hon tummen och pekfingret. Blev hon alltför solkig om fingrarna fanns ju munnen att tillgå. Det stämde också med regeln att intet fick förkommas. 'Små smulor är också bröd!'

Flugor fanns på sommaren som myggor i Tårneå. De var besvärliga. Därför doppade vi pappersremsor i sirap och hängde upp i taket. Att flugor kunde medföra smitta stod inte i almanackan. Loppor och löss hörde liksom flugorna till odresserade husdjur. Lopporna kom från lagårn. När de blev för många och för svåra måste de plockas och 'knäppas'. Men då fick man vara snabb i fingrarna. Löss kom från människor. Dom, dvs. lössen, kammades bort, helst utomhus. Skedde det inomhus måste även de 'knäppas' eller överantvardas åt elden. Då arbetet var slut för dagen och Mor hade en unge i knät eller vid sidan, var lusundersökning, plockning och knäppning en rogivande fritidssysselsättning. Trots den na verksamhet ökade lusplågan vid ett tillfälle på ett oroväckande sätt. Vid sökandet efter källan upptäcktes att håret på pigan, hos vilken Anny låg, var rörligt. Pigan var fullständigt nerlusad. Åtföljd av en rad ungar tog Mor -försedd med kam och en vätska i en butelj- pigan med sig till 'Stenen' på betryggande avstånd från huset. Avlusning ägde rum och lusplågan blev åtminstone för en tid framåt 'tillfredsställande'.

Under sommarhalvåret fick vi dagliga bad i 'Åa' under våra simövningar och den i samband därmed bedrivna kräftfångsten. Under vinterhalvåret skulle ansikte, hals och händer vara tvättade och håret vattenkammat,förutom på söndagar, när man gick till skolan hälsade på fint främmande och då man fick följa med bort. Dagen före julafton tog Far in en stor träbalja i köket, värmde vatten och tog sig ett julbad. Därefter var det vår tur.

När det gällde sjukdom experimenterade man först med de huskurer som var allmänt kända. Feber var en primärsjukdom. Den febersjuke bäddades ned med många täcken och'täpptes' till. När man höll på att kvävas gällde att göra sig hörd genom att ropa. Täckena drogs bort varpå följde en hastig torkning med frottering. Efter byte av skjorta intogs normalt sängläge. Om febersjukdomen fortsatte följande dag, gjordes behandlingen om. Om detta icke ledde till bättring anlitades en'klok gubbe'. Kort tid efter vår inflyttning till Vimmerby 1907, blev Anny sängliggande i hög feber. Då denna trots huskuren steg, tillkallades kvacksalvaren. Denne tog fram ett förstoringsglas. Efter ett ohörbart mumlande avläste han i hennes ögon diagnosen, som löd: 'Ond blog!' 'Vad gör man åt det?' sade Far. 'Jag har medel!' sade kvacken, och tog fram ett antal blodiglar, fyra om jag minns rätt. Iglarna sattes i verksamhet och fick behållas som lån till dess gubben skulle återkomma. Emellertid steg temperaturen över det avläsningsbara på termometern-41?- Far fattade då beslutet att tillkalla provinsialläkaren som bodde 300 meter från oss. Denne konstaterade dubbelsidig lunginflammation och tog hand om fallet. Anny klarade sig,för hon lever än i dag.

Ett annat exempel på kvacksalveri har berättats av Mormor. Hon höll på att bli blind. Då inga huskurer hjälpte beslöt Morfar att 'spänna för märra'. Färden ställdes till Uppsala!, där det fanns en undergörare. Mormor ordinerades av denne Swartzens snus. Synen kom

tillbaka. Att detta berodde på snuset var ju uppenbart. Swartzens snus blev därefter Mormors huskur. Då Morfar hade huggit sig mycket illa i låret, fyllde hon såret med snus och lade ett förband. Såret läktes och Morfar blev bra!

Far levde inte bara i rymderna under sina resor. Att han hade åtminstone en fot på marken då och då framgår av hans kortfattade anteckningar i almanackorna. Från 1899 kan vi läsa: 'Medel mot öronsprå Värm mandelolja och dryp in. Medel mot hafvandeverk:Antipurinkapslar. För kvark hos hästar:1 jomfru honing,3jomfrur mjölk. Ljummas och blandas med urin. Häll i hästen.' Han hade tydligen funnit bättre medel än de gamla beprövade, som användes av Mor och drängen . Mor satte ena bröstvårtan direkt i örat och sprutade. Där fanns det alltid varm mjölk. Den gav åtminstone mig omedelbar lindring. Drängen höångade hästen, då denne fått kvarka. Precis samma metod som jag senare återfann i Soldatinstruktion för artilleriet. 'Medel mot håravfall, F.Paulis Azymolstimulus', har Far antecknat i almanacka för såväl 1899 som 1900. Sannolikt ~~är~~ var detta avsett för Mor, som började förlora sitt täta, vackra hår, som engång varit så långt att det lär upplöst ha nått nära nog till golvet då hon stod rak. Men Far förvärvade under sin stora kontakt med omvärlden inte bara råd och erfarenheter om hur sjuka människor bör behandlas. 'Mens sana in corpore sano'var honom inte främmande även om han inte uttryckte det på latin eller hade våra dagars fysiska träning i tankarna. Omkring sekelskiftet fick vi barn erfarenhet om hur det onda i en frisk kropp kunde fördrivas på ett rel. enkelt sätt. Vi fick i skogen bortom Stordiket på Lilla Vis marker hämta grenar av busken tibast. Av barken från denna buske skar Far ut en platta av 3-4 cm. i fyrkant. Barkplattan lades med insidan mot överarmens hud och fästes med ett förband. Att tibast hör till de mera giftiga växterna var det ingen som visste. Efter någon tid, kanske två dygn, togs förbandet bort. Giftet hade hunnit verka, skinnet var borta och ett tjockt slemmigt lager av var skrapades

bort från köttet. 'Här kan ni se så mycket smörja tibasten kan dra ut ur kroppen!' sade Far. Då upprepad behandlimg icke förminskade 'smörjan' utan tvärt om och då därtill verk började inställa sig kom denna friskkur ur bruk. Efter vad jag nyligen hört av Ragnar återupptogs kuren c:a 10 år senare med de yngre bröderna i Vimmerby.

Ytterligare en 'kur' från denna tid förtjänar att omnämnas. Det var vår piga som satt inne med kunskaperna. Under körsbärsplockning på ödegården Granstorp varseblev jag en vårta på en av mina fingrar. 'Den kan jag ta bort' sade pigan. Hon förde mig till en sten som hon välte upp, ryckte bort ett hårstrå från mitt huvud, placerade hårstrået i gropen och lade stenen tillbaka på sin plats och läste en ramsa som jag nu glömt. 'När hårstrået har ruttnat bort är vårtan borta' sade hon. Vid påföljande års körsbärsplockning var vårtan borta. Jag kunde inte återfinna hårstrået!

De sociala förhållandena vid sekelskiftet i Djursdala företeddde väl inga större olikheter med de som rådde i andra liknande socknar. Något herresäte med 'herrskap' fanns inte i vår socken. Inte ens någon större gård med torp vars innehavare stod på gränsen till 'herrskap'. Statskyrkoprästen och hans hustru, hur de nu än var beskaffade, representerade det andliga ståndet med högre boklig bildning och var därför självskrivna som socknens 'högsta höns'. Skolläraren tillika klockare och kantor samt lärarinnan hade ju också högre boklig bildning och hörde halvt om halvt till det andliga ståndet. I övrigt fanns bara bönder, drängar och pigor, backstugusittare (som kunde vara hantverkare), fattighjon med sköterska samt en postfröken och två handlare, en i vardera av byns utkanter. Hos bönderna härskade givetvis en järnhård rangordning, som bestämdes av hur rika de ansågs vara i förhållande till varandra. Starkast tog detta sig uttryck vid bjudningar. Gud nådde det fruntimmer som råkade gå fram till bordet före sin rang. Värdinnan hade därför besvär med att få gästerna att gå fram och ta för sig innan maten

kallnade. Prästen gick dock först som självskriven gudsrepresentant. Efter honom kom prästinnan likaså utan krus. Men sedan började krusandet. Och ändå visste alla när det var deras tur, i varje fall de s som hörde till täten. När denna äntligen var ordnad hade värdinnan gjort sitt och 'knapadeln' fick själva ordna in sig i kön. Men då kunde ibland något uppseendeväckande inträffa. Antingen kunde en mindre rik bondkäring avsiktligt och uppenbart pressa sig framför en rikare, som var hennes ovän eller också kunde en backstugugumma med humor eller av i ilska hoppa fram före en bondkäring. Socknen hade fått ett intressant samtalsämne på spinnsidan en tid framöver, i detalj återgivet av 'lokalpressen'.

Drängar och pigor förtjänar ett särskilt omnämnande. Deras arbetsförhållanden och ställning i det dåtida samhället får väl anses vara uttömmande behandlade av våra 'proletärlitterära' 'författare. Dåtidens allmänna syn på olika människor och deras värde framgick av Salomos Ordspr. 22:2, vilket hörde till det första man s som barn fick sig itrumfat genom katekesen redan i småskolan. 'Rika och fattiga måste vara ibland varandra. Herren haver gjort dem alla'. Detta bibelns ord uppfattades i allmänhet så att fattigstuguhjonen, backstugusittarna, drängar och pigor hörde till de särskilda grupper av människor Herren hade skapat för att vara och förbli vad dom var. Den fattige och behövande skulle givetvis hjälpas om jag har råd och möjlighet att så göra. När drängen och pigan hade tagit städja betraktades de som husbondefolkets egendom, naturligtvis på varierande sätt hos olika bönder. När det inte fanns något mera att göra för dagen på en gård drog sig drängen och pigan tillbaka till sina resp. kamrar. För drängen var denna icke sällan belägen i ladugårdsbyggnaden mellan häst- och nötkreaturen så att värmen från djuren kunde utnyttjas Hos bättre bönder fanns drängstuga med eldstad. I vanliga fall förelåg inga fritidsproblem. Behovet av vila och sömn gjorde sig nog ganska snart gällande i vardags. Men lördagskvällen var ~~var den~~ ef-

efterlängtad. Och 'natta ä mi', sade pigan. Dåtråddes dansen som Fröding skaldat om. Hos oss var det inget problem för drängen Konstan. Jag tror inte att han var road av att dansa. De pigor Mor anställde togs från troende hem. Detta innebar att 'natta' inte ägdes av vår piga ty Mor skulle ansvara även för hennes själ så att tillfälle till synd icke uppstod. Någon dans bort i vägen på lördagsnatta stod inte på det programmet. En av de våra gjorde emellertid en gång ett försök. Hon blev haffad och stängdes in. Någon av oss barn tog upp frågan ~~om~~ med Mor, varför inte vår piga liksom de andras kunde få lite egen fritid och gå till byn. 'Vad säger du ?' sade Mor, 'Har jag någon fritid?'. Och så var den frågan slutdiskuterad. Far behövde nog inte ta ställning till detta problem. Jag har ett minne av att piganställningsfrågan var aktuell varje höst eller oftare i hemmet.

Djursdalabornas språk har rönt skadlig inverkan från det närbelägna Östergötland och detta i så hög grad att inte ens min starka lokalpatriotism har kunnat förmå mig att finna något välljud i min barndoms dialekt. Som en intressant korsning mellan Smålands och Östergötlands dialekter kan kanske betecknas behandlingen av r-konsonanten i ett fall. R i början av ett ord uttalas småländskt(tungrots-r) men inuti eller i slutet av ordet östgötskt(tungspets-r),t.ex. röra rara risgrynsgrötar. Min ringaktning av östgötadialekten gäller dock icke tungspetsr-et, som jag tvärtom tycker framstår som en förmildrande omständighet då dom öppnar munnen i Norrköping.

Om vardagen i min barndoms paradis med små händelser här ovan blivit belyst så hände dock större saker som bröt vardagen och ytterligare förgyller min minnesbild — någon gång tyvärr tvärt om. Närmast till ligger väl då de regelbundet återkommande helgerna. Av dessa är det blott julen som hos mig efterlämnat några egentliga minnen. Nyårsvaka förekom icke i hemmet. Påsk och pingst var rent kyrkliga högtider. Om vi fick äta påskägg i Djursdala har jag inget minne av. Äggätning hörde emellertid till påsktraditionen efter in-

flyttningen till Vimmerby. Då var det fri ätning och tävlan om vem som kunde äta mest. Mitt rekord, sannolikt oslaget, var 18 ägg. Siffran var officiellt godkänd. Men antingen måste det väl ha varit små kycklingägg eller fusk i räkningen. I Djursdala hade inga påskkäringar sett dagens ljus. Midsommar firades med kalas antingen hemma eller hos släktingar. I byn dansade de ogudaktiga runt majstången. Lucia med ljus och kaffe var okänd. Men julen var desto mera känd och efterlängtad. Granen utsågs och hämtades i egen skog av Far med eller utan barnsällskap beroende på väder coh snödjup. I klädseln av granen deltog hela familjen med Mor som ledare. Huvuddekorationerna var äpplen och fina karameller i papper med långa fransar. I toppen en glitterstjärna eller svensk flagga. Julklappsutdelningen skedde i samband med kvällsmålet och förbereddes av Far och Mor i 'stugan' inom låsta dörrar. Försök att tjuvtitta genom nyckelhålet från köket var legitimt. När dörren öppnades låg klapparna upplagda vid vars och ens tallrik. Varje barn fick två klappar, en för nytta och en för nöje. Av förstnämnda fick jag sannolikt år 1899 till min häpnad ett par hängslen. Jag blev berusad av glädje och Mor måste sy knappar i byxlämmarna vid julbordet. Efter maten som var 'kalas' med bl. a. lutfisk och gröt läste Far julevangeliet utan Rosenii långa utläggningar. På juldagsmorgonen med början vid 4-tiden skulle alla fönster som kundeses från vägen vara försedda med brinnande ljus. Den stora i folkvandringen till kyrkan från byn och dess omgivningar började.

Endast Mormor stannade hemma för att se till Martin och vakta elden och de brinnande ljusen.

På hösten år 1900 började jag småskolan. Man fick då matsäckskorg med lock, mjölk i flaska och ett vändstekt ägg mellan två stora brödskivor med smör på. Barnen granskade noga varandras matsäck. Det gällde att visa hur man hade det hemma! Mor och David hade redan förut lärt ut bokstäver och siffror samt meddelat någon kunskap i stavning och räkning. Man kunde därför från början inrikta sig på det väsentliga, lekar och okynne, i synnerhet som undervisningen anpassades efter de som hade svårast för sig. Som lärobok i stavning och läsning

användes Biblisk Historia och Lilla Katekesen, i räkning addi-och multiplikationstabellen. ~~De förstnämnda~~ Biblisk Historia hade ett rikt bildmaterial, av vilket patriarken Abraham med sin bundna son på den redan rykande veden på altaret och med en lång kniv i sin högra hand tilldrog sig min särskilda uppmärksamhet. Konstigt att Gud tycker om att man slak tar och och steker människor åt honom, då han ju ändå inte äter dem. Måtte inte Far komma på samma idé som Abraham, vilken han tycker så mycket om. Tanken förbleknade så småningom, men man kunde inte känna sig riktigt säker, ty då det gällde Gud , kunde Far vara hård.

År 1901 började David på läroverket i Vimmerby, inackorderad hos Augusta Larsson på Storgatan. Hon, dvs. Augusta, levde på inackorderingar av skolpojkar. Hon var snäll och rar och åtminstone halvfrälst men utan att de blev störda. Det sistnämnda kan man nog inte säga om henne. Varje lördag gick vi stora yngre 5 km.till Södra Vi station och mötte David som kom hem över veckoskiftet. David hade ett brinnande studieintresse och var mycket skötsam. Han kunde berätta från den lärda världen om bl.a. det 'logiska hornslutet', 'tänk på ett tal' och mycket annat roligt. Vi var goda lyssnare och han gav oss impulser till studier. Han intresserade oss för botanik som blev mitt starka ämne.

Släktsammanhållning och släktintresse var påfallande på både Mors- och Farssidan. På Morssidan hade vi först Ingebo som låg närmast. Morbror Johan var så gammal att han åldersmässigt kunde vara far till Mor. Snäll, talför, ~~och~~ lite nervös och stammande, något gråtmild men tyst då moster 'Krestin' var med, ty då var det hon som förde ordet. Hon kunde prata, gråta och skratta samtidigt. Sju kusiner, fem pojkar och två flickor. De tre äldsta pojkarna var ung. i Mors ålder. Hur den lilla steniga och fattiga gården kunde åstadkomma fyra folkskollärare och en lärarinna förstår jag inte. 'Vi' skrev väl på åt varandra inom släkten. Körsbärsträdgården i Ingebo hade en icke oväsentlig del i gårdens inkomster. Bären plockades

1/ Den senare meddelades som ren motorisk minneskunskap utan någon som helst hjälp av tankeverksamhet. Detsamma kan nog sägas om Lilla Katekesen. Bortsett från de tio budorden, som var och en kunde förstääven om vi inte hade någon åsna, dominerades framställningen av en frasiologi som var så obegriplig att varje stycke måste avslutas med 'Vad är det?'. Den som blev klokare efter att ha läst förklaringe under den rubriken måste vara speciellt fantasibegåvad.

2/ Dvs. först fr.o.m. höstterminen 1902, vilket år Östra Centralbanan kom till. Invigningen av denna bana med kungabesök av Oskar II var väl det största evenemanget som Vimmerby upplevde vid tiden omkring sekelskiftet. Jag fick sitta på Fars axlar för att kunna se halvguden passera på 3-4 meters avstånd. Det var inte småpotatis för en 8-åring från Djursdala.

och ~~plockades~~ såldes för 3öre litern i parti och 4-5 öre litern i minut på torget i Vimmerby. Morbror Anton, skollärare i en grannsocken, är redan illa behandlad i samband med Mormor. Kusin Valdemars äldre broder Hjalmar blev skollärare och kantor. Han lever än i dag som pensionär i Kalmar, varifrån han för ett år sedan gav sig ut på en långresa och överraskade de släktingar han kunde uppspåra. Faster Greta var ensam hemma då han kom till oss. Hon var tveksam i början om hon skulle be honom stiga in men kom på andra tankar då Hjalmar fällt sin första replik:'Ä Carl dö?'. Tiden ansågs då inne för ömsesidig presentation. Då detta var avklarat kom Hjalmars nästa fråga som löd:'Ä han frälst?'. Greta föreslog att jag själv bäst kunde besvara den frågan om Hjalmar kunde komma tillbaka senare på kvällen. Hjalmar kom och jag bjöd på grogg som han till min överraskning accepterade. Han t.o.m. observerade etiketten som utvisade'ett dyrt märke'. Inga tecken tydde dock på att bruket av alkohol hörde till hans vanor. Samtalet kom nästan omedelbart in på religion och jag fick min minnesbild från barndomen i detta avseende uppfriskad under ett par intressanta timmar. Jag har en känsla av att Hjalmar med besvikelse fann mig som äpplet som fallit väl långt från trädet.

Morbror Alexander bodde så långt bort att besök i den familjen hörde till sällsyntheter som jag inte har något minne av. De besökte dock oss på släktkalas. Morbror Alexander var fint gift med en mycket förmögen bonddotter. Familjen fick därför ett skimmer av herrskap över sig. Enda barnet, sonen Gillis, blev släktens förste läkare efter att ha haft en 'Sturm und Drang'- period bakom sig. Han avled i unga år omkring 1927.

Fars släktingar bodde längre bort med mindre möjligheter till umgänge. Farbröderna bodde i Ekenäs, delat på två gårdar med gemensam gårdsplan. Åkrarna var så små och steniga att plog och harv endast med svårighet kunde användas. En del låglänt mark ~~låg~~ ,maderna, låg utmed stranden av sjön Hulingen. Maderna gav väl något vildgräs-

foder men vass-skörden i sjön var ett viktigt sommararbete som Far talade om från sin ungdomstid. Ekenäs hade varit utgårdar till Hagelsrum - Drake af Hagelsrum- enligt uppgift av dess senare ägare, min skolkamrat Värner Ekelund. Både Farfar och Farmor levde då jag första gången var i Ekenäs i slutet av seklet. Jag minns Farfar sittande i köket . Han hade stort skägg och såg ut precis som jag föreställde mig Gud. Han var respektingivande och kunde också bli arg. Jag hade hittat hans kyrkkäpp och fick kännbart veta, dock inte av Farfar, att den käppen var tabu. Enligt Ragnar var Farfar en stor nimrod. Hans käraste sysselsättning lär ha varit att vandra i skogen med bössa och hund. Kanske blev det lite för mycket för Farmor och barnen, ty jakt var något som Far inte tyckte om, trots att han älskade skogen och tydligen visste en hel del om jakt. Andra gången jag var med i Ekenäs stod Farfar lik i den för ändamålet iordningställda 'boa', vars golv var täckt av finhackat enris. En en- eller granrismatta täckte gårdsvägen ut till den smala landsvägen, där det obligatoriska enriskorset var placerat. Ett dyligt enriskors på en granrismatta av viss längd skulle alltid ligga på vägen utanför vår port, liksom utanför andras, i Djursdala, då ett begravningsfölje drog förbi.

Farmor, farbröderna och fastrarna (Hulda, Selma, Amanda, Sofia och Hulda) var de gladaste, livligaste, snällaste och mest hjärtegoda människor som jag träffat. Alla liknade de Far i det avseendet med det tillägget att de var gudfruktiga på så sätt att någon fruktan inte framträdde. Då det var storkalas på Ekenäs var de flesta av Fars syskon och svågrar närvarande. Fars syskon påminde om glittrande kvicksilver såväl i rörelser som tal. Farbror Kalle den hetaste av bröderna, fastrarna Selma i Bergebo, den lilla puckelryggiga Sofia och Hulda i Skåne överträffade varandra i slagfärdighet och godmodig humor. Ett släktmöte i Ekenäs var glädjens och humorns möte. Ett moln drog dock över skyn som regel två gånger om dagen. Far-

bror Kalle och faster Therès var barnlösa och hade en fosterson i min ålder. Han hette Hilmer. Han ansågs vara besvärlig och skulle slås till rätta. Detta gjordes metodiskt och grymt, varefter pojken stängdes in i en mörk garderob. Han var mörkrädd. Under dessa förrättningar avbröts glädjen i granngården hos Farbror Johan-Erik,där de flesta av gästerna bodde. Än i dag kan jag 'höra' Hilmers förtvivlade nödrop. Pojken lär ha blivit ett nervvrak. Av kusinerna var Gustaf i min ålder. Övriga av Farbror Johan-Eriks då födda barn kommer jag endast ihåg som snorungar. Farbror Johan-Erik var rusthållare. Husaren infann sig för munderingsinspektion en sommarsöndag , iklädd sin revbensuniform för Smålands Husarer. På gräsmattan radade hann upp sina prylar, sadel, stigbyglar, stång och bridong m.m. Putsen var god! Hästen var gårdens'bil', som man fick avstå ifrån under den korta tiden för beväringsmötet.

Av släktbesök och kalas kom givetvis Bergebo högt på rangskalan Farbror Valfrid hade brädkörning åt ett sågverk i trakten som extraförtjänst. Och det kunde behövas. Jorden var stenig, mager och delvis sank. Farbror Valfrid hade inte de möjligheter som blev hans son John beskärda, att kunna utnyttja krigskonjunkturen till inkomstbringande affärer. Vi fick besöka Kristdala kyrka. Sabelsköldarnas ättlingar fick på den tiden slumra i sina gravar ostörda av släktforskares minnesandar.

I Rumskulla bodde faster Amanda och farbror Kalle. Han var ett tekniskt geni och byggde bl.a. vårt tröskverk i Djursdala. Äldste kusinen Hjalmar var ingenjör och emigrerade till Amerika. Familjen flyttade till Vallnäs i Vimmerby. Där blev många barn. En dotterdotter har, som jag förut berättat för dig, nyligen gift sig med Hammarskjöldarnas huvudman på Tuna. Det är tid för Hammarsköldarna att putsa upp och komplettera sin ätteskold!

Min äldsta faster,Hilda, och hennes man bodde på en gård i utkanten av Vimmerby. Gården hette Borg. Faster Hilda var mild, tyst

och enligt Anny den raraste av alla fastrarna. Farbror Sven var rik och ansedd som en av de snålaste av bönderna i Småland. De var barnlösa. Trots detta blev han övertalad att låna mig flera hundra kronor då jag skulle resa till Lund för att studera. Jag hämtade själv pengarna som han plockade fram ur sin lönnlåda i 'skyffaneren'. Han räknade dem flera gånger och såg ut som om det var hans hjärteblod som blev avtappat.

Faster Hulda var gift med farbror Alfred Lindqvist i Hägganäs. Han var bonde och hade dessutom åkeri med flera hästar. Vem som var gladast av de två är svårt att säga. Jag gästade dem under min kristianstadstid och lyckades någorlunda rida in en något besvärlig unghäst, vilket höljde mig i ovansklig ära.

Två stora händelser inträffade regelbundet varje år enligt almanackan, vår-och höstmarknad i Vimmerby. Den förra i mitten av maj den senare i slutet av oktober. Vi barn fick inte begå dessa stora evenemang i annan mån än att följa förberedelserna och med spänning invänta hur de utbytta korna och möjligen hästen skulle se ut och mottaga den obligatoriska marknadskaramellen, som felaktigt fått namnet polkagris. Först efter vår inflyttning till Vimmerby fick vi tillfälle att följa dessa marknader på nära håll. Särskilt höstmarknaden företedde ett jättelikt uppbåd av folk och fä från stora delar av vårt land. Att brännvinspriset hade åkt upp till 75 öre litern kunde inte förmärkas. Poliser och fjärdingsmän hade arbetsamt med att inskrida vid slagsmål som åsamkat livsfara. Att för enbart fylleri omhändertaga folk var inte ens tänkbart. Om blod inte var synligt i större kvantiteter på den redlöse och om han inte kändes alltför kall, fick han ligga där han låg eller fösas åt sidan om han låg mitt i vägen. Och glädjen stod högt i tak eller rättare sagt under bar himmel. Positivhalare vevade och sjöng, sålde skillingtryck om Mossbelupen hydda vid Häcklas fot, Greve Sixten Sparre

1/ Det vill inte säga lite. De sägs vara 'så snåla att dom skriker n
när dom skiter'. Den omständigheten att jag aldrig hört detta se-
nare om Farbror Sven talar för att ryktet om hans snålhet varit något
överdrivet.

och Elvira Madigan och mördaren Ander. Drängarna hade fått ut innestående del av städslolönen och 'bytte bönder'. Hymens band vävdes för tillfället eller för framtiden, d.v.s. för bondsönerna kom endast det förra i fråga. Det senare skötte deras föräldrar om. Det var en ekonomisk angelägenhet.
(Reflektion: Bortsett från ko- och hästspillningen kan man fråga sig om folknöjena mer än ett halvt sekel senare förete någon nämnvärt högre kulturell kulturell standard.)

På sommaren 1904 drabbades familjen av ett fruktansvärt slag. David dog. Diagnosen var 'benröta' efter öroninflammation. Trots att slutet var väntat blev hela familjen liksom förlamad. Sedan började gråten. Och vad det gräts! Att vi barn grät och att Mor grät var ju ingenting underligt. Men att se och höra hur den store och starke Far grät och skakade var något som verkade hjärtslitande och nästan hemskt. Längre fram skulle jag få se detsamma vid dödsfall. Med barns förmåga att glömma sorger kom vi syskon efter Davids död relativt snart åter i normala gängor ehuru saknaden efter vår äldste bror -vår idol- var oerhörd. Far återfick ochså fattningen efter någon tid. Men Mor grät under år framåt. Till seden i våra kretsar hörde tyvärr att man skulle visa sin sorg och sina känslor så mycket som möjligt, ju mera ohämmat desto riktigare. Att visa storhet i sammanbiten tyst sorg betraktades som hårdhet, känslolöshet och nära nog omänsklighet. Mors släktingar hade också förmågan att låta tårarna rinna av såväl medkänsla som artighet. Om Morbror Johan och Moster 'Krestin' inte hade släppt på för fullt redan då de steg in över tröskeln under det första sorgehalvåret skulle de av Mor ha betraktats med häpnad och förakt. Men till gråten hörde att varje besökare varje gång skulle åhöra Davids sjukdomsförlopp i detalj och nästan allt vad David hade sagt på sin sjukbädd. Det var frosseri i sorg! Få bortgångna ha blivit så saknade som vår bror David

och få har fått så många besök vid och blommor på sin grav av föräldrar och syskon som han fick.

På eftersommaren 1904 var det min tur att lämna hemmet för att börja på det treklassiga läroverket i Vimmerby. Far körde. Vi hade passerat det krökta päronskaftet,och vägskälet i byn och var på väg utför backen mot ån, där hästen allt efter rådande törstkänsla hade att välja på att gå över bron eller över vadet. En 17-årig yngling med en lie i högsta hugg vinkade åt oss från sluttningen ovanför vadet. Det var Fritz Johansson, efter namnbyte Fritz Dahlborn, som om ett par dagar skulle återvända till gymnasiet till Linköping. 'Ser du' sa Far,'vilka kraftiga axlar och rörelser! Det är själva Hovlund!'. Den senare var ynglingens morfar och byns stora matematiska begåvning i huvudräkning. Lär vara avlägsen släkt till oss på morssidan. Föga anade jag då att den 7 år äldre Fritz skulle bli en av mina bästa vänner genom livet med mycket gemensamt ända till hans bortgång förnågra år sedan. Vi sammanstrålade på tredje batteriet A 7 på Gotland då första världskriget bröt ut 1914.Fritz var reservofficer och jag officersaspirant. Fritz blev sedermera en framstående ordförande i Svenska Armens Reservofficersförbund, där jag i många år under min stockholmstid hade bisyssla som lärare i taktik och ledare i militär idrott. Fritz var jurist och slutade som kansliråd i försvarsdepartementet. Hans yngre bror, Gustaf Dahlborn, blev skapare av Svenska Gulf Oil Company och min arbetsgivare under åren 1948-1959 sedan jag hade lämnat min militära verksamhet.

I Vimmerby inackorderades jag liksom David hos Augusta Larsson. Veckoslut och sommarferier fick jag fortfarande tillbringa i barndomsparadiset intill dess familjen inflyttade i det nybyggda huset i staden.år 1907. Nya kamrater, nya intryck och intressen började så småningom tänja på familjebanden även om någon risk för att de skulle brista aldrig förelåg.

Det villsynas som om Far icke saknade ekonomiskt sinne, även

om blott ett enda exempel av mig kan anföras härpå. Hans inköp av marken i Vimmerby var en god affär. Det finns å andra sidan bestämda tecken på att denna goda affär icke utförts i spekulativt syfte. Vid försäljning av tomtmark liksom vid bestämmande av hyresbelopp i vårt stora hus var han mycket noga med att hålla sig under gällande marknadspriser. Det relativt stora markområdet, som med tiden förvandlades till byggnadstomter, bestod av åker, som gav foder åt mjölk- och slaktko, grisar och höns, som fick medfölja vid flyttningen. Självhushållningens princip gällde fortfarande. Den torde i stort ha varit gällande ända in i tiden för det första världskriget. Under skolferierna hade Far god arbetskraft. Han hade en förunderlig förmåga att få denna att fungera så att vi fann glädje i jobbet. Något tjat om att vi skulle arbeta har jag aldrig hört. Han föregick själv med gott exempel. Och ändå kunde man klart genomskåda hans riktiga tanke att arbete förhindrar månget tillfälle till synd. Med ett tjuvpojksaktigt leende kunde han på kvällen säga: 'Vad säger ni pojkar. Tänk om vi skulle börja i morgon bitti kl.4,00. Då skulle vi klara hela rovlandet och hinna få in allt hö till middagen. Det ser ut att bli vackert väder och på eftermiddagen har vi inget att göra. Vem kunde motstå charmen i hans sätt som arbetsledare? För icke or-

~~Vem kunde motstå charmen i hans sätt som arbetsledare?~~

dinarie arbeten t.ex. grävning för vatten och avlopp utgick viss ersättning. S.k. fickpengar var okända begrepp. Men kloka affärer med kaniner möjliggjorde en relativt hög levnadsstandard. För huggning av ved för familjens behov utgick i ett för allt 40 öre per vecka till den eller de som utförde jobbet. Mor var intresserad av blommor och arbetade i blomrabatterna på kvällarna. Även jag var intresserad av trädgårdsskötsel och avstod ofta från att smita till Gästgivarehagens dans, som var så mycket mera frestande för broder Gustaf. Icke sällan tog han vägen ut genom fönstret 1 tr. upp, då Far var

V.g.v.

1/ Min första kanin kostade mig 40 öre. Sedan den (hon) lämnat ifrån sig 7 ungar såldes den för 60 öre. 50% av vinsten, de 7 'stamaktierna' oräknade, anslogs till inköp av kaksmulor i Nordgrens konditori. Det blev en full 3-liters påse som förtärdes i ett sammanghang på skyddad plats. Vill minnas att någon broder hugnades med några smulor från den rikes bord, men mera blev det inte. Att Gud straffade den girige med illamående och svår magverk hör till minnesbilden.

hemma. Iövrigt var vi väl som barn och ungdom är mest i en stor brödraskara. Slogs och kivades och blev vänner igen. Den äldste av bröderna försökte nog ofta spela diktator, med och utan framgång.

Till den förut beskrivna uppdelningen i socialskikt i Djursdala kom en tudelning av människorna i troende och religiöst likgiltiga. Dessa grupper höll sig vad umgänget beträffar i stort sett åtskilda. Efter inflyttningen till staden fick vi göra bekantskap med dåvarande småstäders uppspaltning av människorna. Överst på rangskalan finner vi societeten, i Vimmerby representerad av borgmästaren, bryggeridirektören med ridhäst och två vinthundar, två läkare, varav en adlig, en veterinär, en postmästare, en närboende godsägare samt två av de största handlandena. De senare utgjorde dock en pseudogrupp för sig. Den ene slog vantarna i bordet. Den andre gjorde detsamma och fick sällskap med den nye bryggeridirektören på två månader. Kyrkoherden och hjälpprästen representerade det andliga ståndet. Rektor läroverkslärare och lärarinnor vid det nu till samskola med realskoleexamen förvandlade 3-klassiga läroverket representerade kulturen. Folkskollärare utgjorde underligt nog som väl än i dag en grupp som höllsig för sig själv..Sedan kom småborgarna som mest bestod av handlande och hantverkare. Svansen på Homo Sapiens var den lägsta kasten eller dräggen. Som pojkar med kamrater av båda könen i samskolan kom vi snart i beröring och umgänge med samtliga grupper. I hemmet hörde givetvis föräldrarnas umgängeskrets tillde troende. Någon känsla av att vara Sam Lidmans: Guds barnbarn erhöll vi varken från våra vidsynta föräldrar eller från vårt umgänge utanför den religiösa kretsen.

Med denna rapsodiska minnesbild som bakgrund, återgiven allteftersom minnena fallit på, vill jag nu försöka att på vanligt språk sammanfatta något av dina farföräldrars struktur och utveckling. Det blir din sak att översätta detta språk till det vetenskapliga

och se och se vilka radikaler du kan få fram, kanske efter sammanst ställning av mina intryck med mina syskons i den mån du kan locka fram de senare. Onödiga upprepningar får du i fortsättningen överse med. Vi börjar med din farmor.

Som flicka hade hon uppenbarligen fått en grundlig utbildning i allt som hörde till skötseln av en dåtida bondgård i Småland. Hennes intelligens tycks ha höjt sig över omgivningens medelmåtta. Hon tjänstgjorde som lärarinna i en småskola i Orremåla utan att, vad jag vet, ha fått någon annan utbildning härför än vad hon inhämtat från sina två bröder som utbildade sig till skollärare. Tagen satt kvar, ty hon tog hand om mig på ett sakkunnigt sätt när jag kom hem efter min första termin från läroverket med Bc i geografi. Hon var en klok och vederhäftig kvinna. Hennes planläggnings- och arbetsförmåga höjde sig skyhögt över det vanliga. Hon var flyhänt till det otroliga. Hon drabbades året före sitt äktenskap av nervfeber. Som följdsjukdom uppträdde en dövhet som tilltog alltmera under hennes liv. Detta satte sin prägel på hennes fortsatta utveckling. Hon kunde icke höra samtal med vanlig röststyrka på normalavstånd. Hon blev därigenom mer eller mindre isolerad från sin omgivning. Saker och ting blev icke belysta så som de skulle. Det som hon icke hörde måste hon ofta dra egna slutsatser om. Detta kunde leda till missuppfattningar som hon måste behålla för sig själv. Hon måste så att säga gå med inåtvända tankar, ej sällan grundade på felaktigt eller ofullständigt underlag. Dövheten kan därför ha varit ett incitament till hennes fasta åsikter om vissa människors karaktär och egenskaper i övrigt, åsikter som hon hade svårt att ändra på. Den, som en gång hade uppträtt som ett fä, var och förblev ett fä. Det var inget mera med den saken. Jag tror dock inte att hennes egna barn kunde komma med i den bilden. Hon hade ett häftigt humör. Liksom hennes syskon hade hon som arv ett ytligt förankrat känsloliv,

där glädje och sorg, välvilja och dess motsats var lätt att framkalla. Hon kunde vara upplöst i tårar men i dessa övergå till leende glädje när man förklarade att det inte var något farligt som hade hänt. En rolig historia i sammanhanget kunde göra underverk —— för tillfället. Ty när hon sedan blev ensam kom hon tillbaka till sin ursprungligen fattade åsikt och den händelse som varit orsak till hennes sorg och bekymmer. Enligt Anny hade hon stor förmåga att, då hon ansåg lämpligt, visa stor älskvädhet mot fruntimmer som hon tyckte illa om. Detta tyder på förställningsförmåga och diplomatiska anlag. Humor var nog hos henne ingen framträdande egenskap. Detta kan väl delvis tillskrivas dövheten, som i allmänhet synes ~~incitera~~ orsaka en viss benägenhet för misstänksamhet. Till hennes av dövheten betingade isolering kom hennes särställning genom att tillhöra den snäva väckelsereligiösa kretsen och framför allt ~~genom~~ att bli ~~hon blev~~ lämnad ensam av sin make, som utövade sin verksamhet borta från hemmet i bekväm välmåga bland vänner och beundrad av dessa. Det vore underligt om hon som kvinna kunde frigöra sig från tanken huruvida även världsliga intressen, kanske t.o.m. kvinnor, kunde utgöra en bidragande orsak till Fars självpåtagna bortovaro från hemmet. ~~Dessa~~ Sådana tankar kan ha utgjort grodd till en viss bitterhet hos henne som jag tror mig ha kunnat spåra. Hon blev kroppsligen förbrukad i förtid. Hon var sannolikt 'religiöst oskyldig'. Hon läste sin aftonbön på knä vid sängen. Vad hon läste vet jag inte. Bönen var stum. Kanske utfördes den av vana, kanske uppfattade hon den som en omedveten avgift till den stora 'livförsäkringen'. Vad vet jag. Hennes allt annat överskuggande känsla var kärleken tillsina barn. Hennes bekymmer för dem, i någon mån påminnande om sorgen efter David, framträdde särskilt när Hans emigrerade till Amerika. Hon ansåg att vissa orättvisor begåtts mot honom. Hennes kärlek till barnen blev också besvarad av dessa som i henne såg MOR. Hon, som haft

så mycket att stå i och så många barn omkring sig fick dela den lott som återstått för så många andra och alltjämt återstår, att framleva sina sista år i stort sett ensam och sjuk. Far reste ju in i det sista även om han mot slutet måste hålla sig hemma under längre perioder. Men Ragnar och Elna fanns i närheten. De försummade inte attgöra vad de kunde och hann med för MOR.

Så kommer vi till Far.

Liksom Mor, blev han i sin ungdom märkt av en händelse av allvarlig art men på annat sätt än Mor. Som 17-årig kom han att åhöra ett väckelsemöte som gjorde ett så starkt intryck på honom att han i förtvivlan, gråtande och springande begav sig hem under åkallan till Gud att 'icke låta honom dö och hamna i helvetet innan han hunnit hem och fått göra upp med den store Hämnaren'. Han har själv skildrat händelsen med dessa ord för oss. Sign. K K-n återger den i sin skrift 'Gäster och Främlingar'. I den själskris som varade under dagar och nätter avgav han sannolikt till Gud löftet att som motprestation mot räddning följa Pauli uppmaning till Timoteus att 'predika ordet i tid och otid'. Och det löftet har han hållit. Det var för honom icke fråga om ett Pascals vad, att ta det det osäkra för det säkra. Hans tro var bergfast och orubblig i överensstämmels med bibeln, ord för ord. Skräcken för helvetet och domen har dominerat hans liv. Han kom att representera den grupp inom Ö.S.M. som i dess skrifter brukar benämnas förkunnare av lagen i mot sats till förkunnare av evangelium.

Det är uppenbart att Fars religiositet måste ha starkt påverkat hans utveckling som människa och hans beteendemönster. Det är omöjligt att bedömma huru hans utveckling skulle ha tett sig utan denna religiositet. Tankarna på Gud och helvetets fasor var hos honom så förhärskande att han under arbete och lek liksom plötsligt kom att tänka på om han hade gått för långt och glömt bort det allvarliga. Det kunde yttra sig i suckar och ord. Detta får emellertid inte

fattas så att han i det dagliga livet gick omkring och besvärade andra människor med sin religion. Tvärt om. Han hade en påfallande förmåga att hålla isär andliga och världsliga ting. Det var just denna egenskap i förening med hans stora människointresse och allmänt praktiska kunnande som gjorde honom så omtyckt och respekterad i icke religiösa kretsar. Jag har dessutom det intrycket att han i det närmaste var befriad från den misstänksamhet gentemot icke religiösa människor som man så ofta möter hos 'yrkeskristna'.

I Ö.S.M.:s skrifter framställes Far som 'en rikt begåvad ung man'. Vad därmed åsyftas har icke närmare preciserats. Då det gällde att lösa ett problem, matematiskt, ekonomiskt eller av annan art, har jag intryck av att han tänkte långsamt men säkert och att han fick med problemets viktiga faktorer. Det långsamma tänkandet kan ses mot bakgrunden av hans autodidakta kunnande. Det säkra tyder på vidsynthet. Att hans religiösa åskådning icke medgav några kritiska tankar om bibeln hörde till dåtidens allmänna betraktelsesätt och tänkande icke endast inom hans miljö utan även inom den lärda, framför allt den teologiska världen. Min uppfattning av långsamhet i tänkandet kan delvis härledas från hans predikoteknik. Inom Ö.S.M. ansågs det mindervärdigt att predika efter manuskript. Skrivna förberedelser fick icke förekomma. Anden skulle komma och liksom falla ned på över talaren. Jag har aldrig sett Far göra någon annan förberedelse till en predikan än att ,några minuter innan han skulle gå, sätta sig i gungstolen och bläddra i bibeln för att fastställa dagens predikotext och vid denna lägga en pappersremsa. Inledningen på en predikan företedde därför ett sökande efter ordmed långa uppehåll. Detta kunde pågå nära nog pinsamt länge. Så kom tillslut ett i'sammanhanget'lämpligt bibelspråk. Detta födde ett nytt. Tempot ökades efter hand. Plötsligt föll anden ned med dunder och brak:'Hur vågar du gå till sängs i afton utan att ha gjort upp med din Gud och hamna i helvetet?'. Jag tror mig aldrig ha hört en

predikan av Far utan detta rop. Röstläget under fortsättningen av den vanligen under fem kvarts timme pågående förkunnelsen kunde stundom vara påfrestande för åhörarnas trumhinnor.

Att Fars huvudintresse gällde religiösa ting får väl anses riktigt. Under min barndomstid i Djursdala tog han livlig del i dogmatiska frågor som dryftades med bl.a. de två äldsta av mina kusiner i Ingebo då de var hemma. När vi hade besök av andra predikanter, kunde Far och besökaren sitta långt inpå nätterna och diskutera 'vilseförda' meningsfränder, vilka med en förbluffande säkerhet dömdes 'på väg till helvetet'. Valdenström,som ju inte hörde till oss, var värst illa ute, men även t.ex. vår Asklund låg då i farozonen. Han hade väl vid något tillfälle råkat blanda ihop presens och particip i den då pågående stora striden om försoningensläran. Denna strid hade tydligen varit het. Anny har nyligen berättat hur Valdenström personligen inställde sig hos Far i hans feberdrömmar strax innan han gick bort. Hans febersyner tycks f.ö. ha växlat mellan de två i hans gamla bibel återgivna konstverken av Dantes Divina Commedia och Kristus.

Men om Fars huvudintresse gällde religionen så hade han flera strängar på sin lyra. När predikan var över och han gick ut från predikolokalen, stannade han ofta och hälsade på några av vännerna som dröjt sig kvar. Han fällde därvid några skämtsamma ord t.ex. 'Vi stretar emot både du och jag. Men Gud släpper oss inte förrän han fått grepp om oss arma syndare'. När vi kommit ut ur missionshuset hände ofta något som var påtagligt. De religiösa problemen var för tillfället lösta och liksom bortblåsta. Han kunde med den han hade sällskap eller med någon,som han mötte och som icke hörde till vännerna, omedelbart kasta sig in i världsliga problem. De kunde gälla familjeförhållanden, jordbruk, affärer, politik etc, och med liv och lust! Det ligger nära till hands att ställa frågan: Var hans huvudintresse religion, eller var denna ett påtaget kors som han enligt sitt löfte

måste bära och som han genom sin läggning kunde bära och med glädje därtill? Svar på den frågan kan ingen ge. Ingen vet eller kommer att få veta vad en annan människa tänker och känner innerst inne. Hon vet det väl ofta inte själv.

Fars lyckliga egenskap att med iver och intresse dela andra människors intressen hade, i kombination med ett omdömesfullt och försynt sätt och en aldrig sinande, något torr humor, två goda följdverkningar. Dels fick han kontakt med andra människor, dels förvärvade han med- eller omedvetet en stor fond av vetande och kunnande.

Om det ligger något i vad grafologerna säger, kan i detta sammanhang en detalj omnämnas. Enligt denna vetenskapsgren betyder långa staplar uppåt på bokstäverna 'andliga intressen'. Långa staplar nedåt, särskilt om de är korta uppåt,betyder materiella intressen. Då jag som liten i Djursdala skulle 'snickra ihop' min egen namnteckning, troligen efter Morbror Antons förebild, sade Far att man överhuvud inte skall använda slängar då man skriver. I en namnteckning kan dock en släng få förekomma om den tjänar något ändamål t.ex. strecket över ett l som skall bli t. En släng bör aldrig gå nedåt eller under namnet. Skall den finnas bör den gå uppåt. Far hade en driven,jämn handstil med höga staplar snarare uppåt än nedåt. Hans namnteckning såg ut så här: O.Gustafsson. Hans var i sin grafologiska undervisning liksom i mycket annat låg före sin tid. Kan motviljan mot 'nedåt' möjligen stå i samband med hans religiösa tankar? Ett streck åt vänster betyder grafologiskt 'mot hjärtat'— ego! Men se det tycker jag inte stämmer för Far. Grafologerna säger också att en namnteckning inte gäller vid bedömning av handskrift.

Liksom Mor var Far egentligen häftig till sitt temperament. Far hade emellertid en påtaglig förmåga att behärska sig. Han kunde lysna. Men sedan ~~kunde~~ kom svaret ~~komma~~ och åsikten ~~komma~~ snabbt. Han hade samma läggning som som sina syskon. Om Morgjorde honom en förebrå-

else har jag aldrig hört honom försvara sig. Jag har ett starkt intryck av att detta inte berodde på undergivenhet utan att han insåg att Mor var överansträngd och att meningsutbyte mellan föräldrarna icke fick förekomma i barnens närvaro. I vad mån hans behärskningsförmåga berodde på långvarig övning i överensstämmelse med Skriftens bud undandrager sig mitt bedömmande. Fars känsloliv låg sålunda liksom Mors icke djupt förankrat. Detta bestyrkes av hans häftiga affektutbrott vid dödsläger. I motsats till Mor, som oftast nödtvungen av sin dövhet måste hålla sina tankar inom sig, låg Fars tankar som i en öppen bok. Jag erinrar mig endast ett tillfälle då jag sett Far häftigt arg Det varade inte länge. Jag hade burit mig illa åt som vanligt. Far gick efter rottingen. Jag tog den ifrån honom och kastade ut den genom balkongdörren. Far blev ledsen —— och jag med. Jag är det än i dag.

I vissa situationer, då det gällde religion, moral eller principer frågor har jag fått intrycket att Far vid enstaka tillfällen kunde verka något hård och känslokall, även inom familjen. Samma intryck har jag fått av Mor men då gällde det uteslutande människor utanför familjen. För Fars del kan detta intryck härledas från hans rättspatos och hans konservativa läggning. Hans skyldighet att enligt Pauli uppmaning 'predika ordet i tid och otid' tog sig , som förut framhållits, i det dagliga livet inga som helst besvärande uttryck. En suck om Gud då och då tog ingen anstöt av. Men om han ansåg tillfället lämpligt att tjäna Gud, kunde vid enstaka tillfällen situationer uppstå som var pinsamma. Faster Greta och jag bevistade en gång en jordfästning av en ung människa som jag vet icke hade varit religiöst påverkad. Far var närvarande och visste detsamma. Jordfästningen var över. Prästen gick åt sidan. Plötsligt avbröt Far sitt känsloutbrott, gick fram till katafalken och höll ett anförande om helvete och salighet. Anförandet, i god avsikt, råkade nära nog ordagrant innehålla följande

ord: 'Här ser Ni hur det går om inte Gud får hand om oss.' Faster Greta blev förfärad.

Men nu åter till Fars mångsidiga intressen av jordisk karaktär. Naturen,den växande, den levande med människor och djur var liksom en lockelse för honom. Att följa honom i skog och mark och höra hans iakttagelser och berättelser var en upplevelse. Att han hade mindre intresse för naturvetenskapen som kunde komma med sådana påståenden att fossil och bergarter var äldre än den'c:a 4000 år gamla jorden' är ju inte så underligt. Han kunde njuta av vackra naturscenerier och kunde stå länge i beundran inför ett konstverk som troget återgav naturen. Han höll då upp den rörformigt kupade handen för att avskärma det indirekta seendet. Skogen liksom förtrollade honom. Eskil har berättat att han och Far byggde en hydda i en glänta mitt inne i kvarnskogen där de ofta övernattade.

Far var liksom Mor flyhänt om dock ej i samma höga grad. Hans'arbetstag'på åker och äng eller i snickeriverkstaden var imponerande att se. Allt vad han tog sig för gjorde han lekande och lätt, utom att påbörja en predikan. Han hade särskilt intresse för barn men inte bara sina egna. Ilek och även i skämt med äldre hade han en framträdande förmåga att förställa sig , icke diplomatiskt,utan intuitivt försynt, komiskt humoristigt. Jag kan föreställa mig Far dansa, om Gud medgivit detta, men knappast Mor . I varje fall tror jag att hon i dansens virvlar skulle ha ställt sig frågan: 'Vad ska det här tjäna till?'. Men kanske har jag alldeles fel. Just nu dyker ett minne upp från min barndom upp. En vacker sommardag i Djursdala står en lång rad av glada par bakomvarandra. Leken heter sista paret ut! Mor håller mig i handen. Det var vår tur. Vi sprang och återfann varandra innan lyckliga och glada utan att bli slagna.

Far var politiskt intresserad och följde dagspressen. Att han var högerman behöver inte framhållas, det enda parti som på den tiden representerade statskyrkan, konungadömet och krigsmakten som

'icke bär sitt svärd förgäves'. Med stolthet och i sann och oskrymtad fosterlandskärlek beskrev han sina upplevelser från sitt deltagande i bondetåget 1914. Att det sistnämnda nära nog höll på att kosta oss förlusten av det konungadöme som de flesta av oss än i dag vill ha kvar kan inte de deltagande bönderna m.fl. lastas för. De var i god tro.

Trots Fars påtagliga läggning för lagen i sin ämbetsutövning glömde han icke evangelium. Han har tillfredsställt många människors naturliga behov av eskapism och givit tröst åt många sargade och oroliga hjärtan.

Hans ord och löften var kungsord som han icke kunde svika. Han var en av de få människor som jag känt, för att inte säga den ende, om vilka jag kan säga att han levde som han lärde. Sådan var din farfar!

Nu som först är vi framme vid din fråga vem av bröderna som jag anser mest liknar din farfar. Om du tror dig bli tvungen att läsa lika många tröttande sidor som du nu har gjort så kan jag lugna ner dig. Svaret blir ganska kort. Jag kände din farfar som far. Jag känner inte mina bröder eller mig själv som fäder.Detta är ett viktigt underlag som saknas för att göra en riktig bedömning.

De två 'kortlekarna' hos Far och Mor tycks ha varit ganska väl blandade med varandra även om de könsbestämmande y-kromosomerna i Fa Fars lek har fallit ut i skenbar strid mot sannolikhetsläran. Kvicksilvret från Ekenäs tycks ha blivit dominant utom i ett par fall, där det efterhängsna minnet från Orremåla har blivit framträdande. I vissa fall torde hos föräldrarna befintliga resessiva gener åter fått framträda. Vi tar väl bröderna efter ålder.

Under en promenad med en skolflicka i Vimmerby diskuterade vi kamraterna och oss själva. Hon sa:'Du är nog en egocentriker.'

Uttrycket lät fint men jag misstänkte av någon anledning att det inte var enbart smickrande som jag var van vid från en del andra brudar. När jag vunnit klarhet i betydelsen av det fina ordet kom jag underfund med att flickan var en god iakttagare. Varifrån har jag fått den egenskapen? Inte från Far och inte från Mor som fenotyper. Min benägenhet att i hastigt mod överdriva i tankar och ord kan jag inte härleda ~~varken~~ vare sig från Far eller från Mor. Hur dan var Morfar? Varifrån har jag fått benägenheten att hastigt ilskna till och säga dumheter men efter 15 sek. inse detta och ångra mig? Det tillilsknandet kan ha kommit från Mor. Men hon sa inga dumheter och hon glömde inte vad hon sagt och ångrade sig nog inte heller för den delen. Far kunde nog ilskna till men hans första reaktion var tystnad. Jag är en kritisk hedning. Läser även med god behållning sossepressen men avskyr nästan allt som står i veckopress och insändare. Jag kan dra ned jalusien inför det obehagligaoch besitter en viss känslokyla. Trots detta kan det vid enstaka tillfällen 'stocka sig' ganska hårt i bröstet. I diskussioner är jag tjatig och undervisande ofta i en omedvetet arrogant ton särskilt mot de, som jag anser okunniga eller intellektuellt underlägsna. Jag uppfattas därför stundom som cynisk och elak. Trots detta tror jag mig icke vara elak utan motsatsen. Jag är högljudd och illande störande. Om jag hör musik som jag tycker är vacker blir jag dock tyst. Om musiken är taktfast och lämpad för dans, kan jag inte sitta stilla. Jag är intresserad av orsaker och verkningar till skeendet i livet och i naturen i stora drag och vill veta hur allting fungerar, men saknar intresse för 'skruvar och muttrar'. Jag har dock en sak på plussidan. Jag är mottaglig för kritik, har lätt för att be om ursäkt och jag kan faktiskt skratta åt mig själv. Här föreligger en egendomlig blandning av Sjöbrings varianter i hans subsoliditet och hans icke redovisade aggressivitet. Månne något lesionellt? Och nu har jag talat om mig

~~Citat~~ själv igen.

1/ Fastän så hette dom inte på den tiden. Varken tjej, tjack, böna, spätta, pingla, släp, drag, fjås, skåp, skaft, schana, eller tjomma hade framträtt på scenen. Kanske var det fjompa. Kärt barn har många namn.

2/ Min allmänna läggning är motsatsen till konservativ. Mycket av talet i dessa dagar om de gamla s.k. andliga värdena framstår för mig som brist på eftertanke och trångsynthet. 3/ Abnorm är ~~Detxxxxxxxxx~~ även min politiska åsikt som icke överensstämmer med åsikterna hos de konservativa partiernas, höger och socialdemokrater. Härmed har inga blomster överlämnats till det veliga och färglösa folkpartiet eller till den ekonomiska sammanslutningen som går under beteckningen centerpartiet. Min enda politiska insats blir därför att rösta mot det parti som sitter vid makten, vilken icke kan handhavas av Homo Sapiens utan att missbrukas. Jag förstår inte och kan inte njuta av modern konst och popmusik. Jag drar härav den slutsatsen att jag är gammal och åderförkalkad och därför inte har förmågan att lyfta mig ur den gungstol i vilken jag suttit för länge för att förstå och följa nya intryck för sökandet efter andlig utveckling och glädje som alltid har skapats och kommer att skapas av de nya generationerna. Man kan ju se det nya som en ren omväxling till landskaps- och porträttmåleri och grekisk skulptur resp. sista paret ut och kväsarvalsen.

3/ Jag har svårt för att finna något andligt värde i att göra det goda icke för det godas skull utan för att undgå straff och vinna den högsta vinsten, vilket är den röda tråden i Nya Testamentet. Kärleksbudet har denna skrift icke monopål på. Detta bud finnes långt tidigare i andra religioner.

Gustaf var kanske familjens stora begåvning. Från Far? Från Mor? Han var en glad gosse. Jag tänker på Morfar som jag nu fått veta litet mera om.

Martin är tyst. Han hör till den 'slutna' typen. Han har något som de andra bröderna saknar och han saknar något som de andra bröderna har. Han har förmågan att 'hålla käft', en förnämlig egenskap som vi andra bröder avundas honom. Det ligger något av vidsynthet för att inte säga något storvulet i att kunna och vilja åhöra alla andras subjektiva och ensidiga synpunkter på ett problem utan att yttra sig förrän den näst siste talaren har sagt sina dumheter. Egenskapen kan betecknas som klokhet. Detta har han nog fått från Mor. Martin saknar den praktiska färdigheten särskilt vad beträffar det tekniska och det manuella området. Jag tror att det tar en viss tid för honom att diska och jag tror inte att han kommer att bjuda Brita på en läcker måltid i hemmet på hennes födelsedag då han blir pensionerad. Om jag bedömt saken rätt. Varför nu detta? Det strider mot både Fars och Mors egenskaper. Det går inte att skylla på hans yrke. Här har vi liksom hos mig ~~recess~~ exempel på recessiva gener som hoppat fram och övertagit dominansen. På barnstadiet kunde Martins säregenskap framstå för bröderna som envishet, någon gång som 'tjurighet'. I dag är dessa sistnämnda ord med rätta översatta till kringsynthet och vederhäftighet. Du får gräva ganska djupt innan du kommer ned till kvicksilverkulorna från Ekenäs. Kanske blir det en 'Wild Cat' som det heter på oljeborrnings språket, d.v.s. du träffar inte oå någon olja. Men känslan för familj och släkt stöter du på strax under ytlagret.

Ragnar är liksom Martin tyst och avviker tillsammans med honom från oss andra. Han kan däremot icke betraktas som 'sluten'. Hans tysthet kan liknas vid ett skyddande rel. tunt lager av plast som du inte behöver alltför spetsiga naglar för att riva hål på. Om du skulle göra det får du se kvicksilverkulorna från Ekenäs. Men dom rullar inte som kullager. Tydligen har nån jäkel varit framme och

droppat kungsvatten på dom. Då löses kvicksilvret i ett salt. Detta kommer från Orremåla. Är det Morfar eller Mormor som varit framme? Men om du sköter dina naglar så får du varken se kulorna eller saltet. Martins kanske något sträva kringsynthet, vederhäftighet och saklighet har hos Ragnar blivit mjukare och mera känslofyllt.

Erik behöver jag inte beskriva. Du känner din far bättre än jag Nog har han väl mycket som påminner om din farfar? Men din farmor finns finns väl där också?

Hans har varit borta så länge att han är svår att 'placera'. Till min glädje har jag nyligen fått kontakt med honom. I ett mycket vänligt brev har jag fått hans verksamhet i Amerika beskriven i korta drag. Jag hoppas att fortsatt kontakt kommer att ge glimtar från det mest intressanta ur hans karriär, livet och versamheten under hans 'hundår' och hur han kunnat gripa chanserna. Brevet tyder på att han prestationsmässigt toppar brödraskaran. Hans kapacitets- och validitetskurvor har till synes ett högt läge över medio. Om övriga radikaler kan jag ju inte yttra mig. Han har förvärvsmässigt valt samma linje som Erik, teknik och affärer, en hos oss i dag eftertraktad utbildning. Jag gissar att Hans har mycket från Mor. Men Fars kontaktegenskaper med människor måste finnas där också.

Eskil är familjens stora diplomat. Det har han fått från Mor. Om ord är till för att dölja tankar så tror jag att han besitter en viss förmåga att tillämpa den satsen. Jag tror att han svårt att glömma en liden oförrätt. Kanske har jag fel i detta. Om jag har rätt så har han fått det~~ta~~ från Mor. I motsats ~~från~~ till Martin och Ragnar har han bestämda åsikter om människor och deras värde. Detta har sin grund i ett medfött rättspatos. Kan ha kommit från Mor eller från Far. Han har stark känsla för tradition och hävdvunna former i god bemärkelse, kanske delvis yrkesbetingat. Bland sina kamrater och vänner är han ansedd som 'en hård kille', icke minst mot sig själv.

v.g.v.

1/ Erik är den av bröderna, Hans undantagen, som jag haft minst kontakt med under mogen ålder. Ett försök att ställa en diagnos på honom skulle därför grunda sig på en bristfällig anamnes. En åldersskillnad på 8 år i en brödraskara med nytillväxt i genomsnitt vartannat år är för mycket för att hålla i sär småglina i barndomsbilden sedan man fyllt 70 år. Bilden av Erik blir emellertid klarare från ungdomstiden, från vilken han redan tidigt visade sin tekniska begåvning, sitt sinne för tekniska uppfinningar och sina planer på att omsätta dessa till mänsklighetens och eget gagn. Mot bakgrunden av en magnifik villa med en underbar utsikt över Vättern kan det synas som han icke förgäves anropat den för smidighet, list och förslagenhet kände guden Hermes alias Mercurius, bekant som köpmännens, förvärvets och tjuvarnas beskyddare. Om så varit fallet är mig förborgat. Min minnesbild av Erik från ungdomstiden, kompletterad med ett och annat blixtfoto från senare tid, har i dag följande utseende där du till äventyrs känner igen något eller några drag.

Han hör inte till den slutna typen utan tvärt om. Han talar gärna men hans tal grundar sig på iakttagelser eller studier över vilka han gått och funderat, ibland ganska länge. Han är en Homo Sapiens, det tänkande däggdjuret, som inte bara ser i största allmänhet vad sig i omgivningen tilldrager utan samtidigt ställer sig frågan varför? Om det gäller tekniska saker följer flera frågor: Är detta praktiskt? Kan det inte göras enklare? Här finns kanske något att ta vara på? Hans intressen i stort rör sig om vad som sker och vad som kommer att ske, mindre om vad som har skett med undantag av det som ligger så nära tillbaka i tiden att han tror sig kunna dra erfarenhet av det skedda. Han är lyckligt fri från vane- och traditionstänkande. Hans attityd är präglad av uppriktig välvilja och lugn. Det ~~senare~~

fortsätt sid 46½

förra vilar på verklighetens grund,möjligen med undantag för affärs-situationer, där attityden som sådan lär vara yrkesbefrämjande. Lugnet är en täckmantel under vilken döljer sig eruptiva bergarter i flytande form, lyckligtvis rel. hastigt avsvalnande till mera hanterbart aggregationstillstånd under förutsättning av härför lämplig omgivande temperatur. Från Ekenäs har han fått i arv såväl de det oroliga kvicksilvret som den strålande humorn. Han är givmild. Under flera år kunde jag, om än försvagad av blodförlust, med rak-blad från Svensk Stålindustri dagligen skära stora köttstrimlor ur mitt ansikte utan att det kostade mig ett öre.

Hans vederhäftighet och validitet är odiskutabla. Ej heller föreligger någon brist i omdömesförmågan. Och kvicksilverkulorna från Ekenäs rullar friskt!

Holger och Folke ha båda varit störda av sjukdom och är därför svårbedömbara.

Något entydigt svar på din fråga kan jag inte få ut av detta. Om plastskynket hade varit borta skulle jag tippa Ragnar. Men nu ligger det där, även om det fladdrar i vinden och är tunt. Din fråga måste därför av mig besvaras med 'jasså'.

Hej!

f. Calle

P.S. 1. Faster Greta hälsar.

2. Ragnar, som jag nyligen träffat, har en del att ge om GÅRDEN, och släkten, bl.a. om Morfar i Orremåla. Han Ragnar har läst manus till detta brev och lovat forska vidare. Han har en plausibel förklaring till namnet 'Herrgårn'. Även Martin sitter inne med en del släktkunskap som bör räddas åt kommande generationer.

3. Att ovanstående utgör mitt förstlingsverk vid skrivmaskin framgår med all önskvärd tydlighet. Alla 10 fingrarna ha medverkat från början på förslag av Faster Greta.